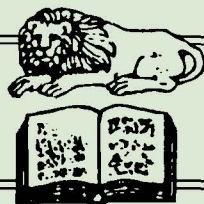

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

31. szám

Húsvét '98

Szent Jeromos Bibliatársulat

« « « Budapest, 1998 » » »

Tartalomjegyzék

Tabga: szabadtéri oltár (vö. Jn 21,4-23)	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek	2
A Lelket ki ne oltsátok... (Schmatovich János)	5
<i>Melléklet: Élő Ige Bibliaiskola, 21. óra</i>	[153-160]
A Nyolc Boldogság (Vágvölgyi Éva)	21
Támpontok a csoportos bibliaolvasáshoz (Carlos Mesters)	23
A perikópák magyarázatának és értelmezésének lépései (Cziglányi Zsolt)	27
Innen-Onnan (Székely István, Tarjányi Béla)	30
A magyar bibliafordítások története (Gyürki László)	33
Lágerélet és Szentírás (Olofsson Placid OSB)	35
Olvasóink kérdezik (Gaál Endre)	37
Társulatunk életéből	39

J e r o m o s f ü z e t e k
Szentírástudományi, bibliaismereti folyóirat
lelkipásztorok, hitoktatók, bibliaapostolok számára
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6 Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök 9-17 * ☎ 332-22-60

A szerkesztőbizottság tagjai:

Székely István, Tarjányi Béla, Vágvölgyi Éva

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafikák: Vágvölgyi Éva

Nyomda: Gödi Print Kft.

Ajánlás

A Szentírás a Szentlélekről nem elméleti tanítást ad, hanem a Szentlélek jelenlétének és tevékenységének gazdag tartalmát állítja eléink. A Szentlélek jelenléte és működése legkiemeltebb módon az első pünkösd napján mutatkozott meg, amikor az apostolok a Szentlélekben felismerték Krisztus titkát, felismerték küldetésüket, hirdették Krisztust, a hallgatók pedig a Szentlélekben elfogadták az apostolok tanítását és megkeresztelkedve Krisztus tanítványai lettek. Az Újszövetségi szentírás eléink állítja, hogy a kezdeti Egyház bőségesen megtapasztalta a Szentlélek jelenlétét és működését. A Szentlélek éve indít arra, hogy a Szentírás magyarázatában keressük és kiemeljük a Szentlélek jelenlétének és működésének a módozatait és megtapasztalását.

Budapest, 1998. Urunk megkeresztelkedése ünnepén.

Dr.Paskai László bíboros érsek
Lelkipásztori útmutató az Esztergom-
Budapesti Főegyházmegye számára.

Vágvölgyi Éva

Csendes percek

Nagy a kicsit eltiporja,
Hatalmas az alázatoson,
Erős a gyengén,
Erőszak a szelídségen,
Gyűlölet a szereteten
Győzelmet arat mindig,
Ez a világ rendje.

S mégis, a dolog
Visszajára fordul:
Vereségében a kicsi
Nagyobbá válik,
Mint a nagy,
Alázatos hatalmasabbá,
Mint a hatalmas,
Gyenge erősebbé,
Mint az erős,
Szelídség fölébe
Kerekedik az erőszaknak,
Szeretet a gyűlöletnek,
Halott győzedelmeskedik élön,
Mert Jézus feltámadt,
S vele mindannyian,
Kiket látszólag eltiportak,
Legyőztek és megöltek.
A vereség és halál
Csak kapu lett
Az új élet,
A feltámadás felé.

**»Jézust keressetek, a megfeszítettet?
Nincs itt. Föltámadt!«** Mt 28,5-6

A szeretetünk, a hitünk csak addig ér, hogy egy halott Jézust keressünk. Azt nem találjuk. Akkor kétségbe esünk: hol van? Halottat keressünk az élő helyett. A sírt. Ott nincs. És persze mindenre gondolunk, csak arra nem, ami történt, hogy nem halott, hogy él. Milyen hosszan, milyen részletesen foglalkozunk Jézus szenvedésével és kereszthalálával a Nagyböjt alatt és milyen átmenetileg, röviden a feltámadásával. Pedig azzal kéne hosszan-hosszan foglalkozni. Személyes, halál van, volt, lesz. Megszokott dolog a világban. De a feltámadás diadala világot átfordító esemény. Milyen sokat időzünk a kevésbé fontosnál és milyen keveset a lényegesnél. A szenvedést, a halált ismerjük, hát leragadunk annál. A feltámadást nem ismerjük, nem éljük-éljük meg, csak tudjuk a tényét, hát nem tudunk mit kezdeni vele. Csak aki halálos veszedelemből menekült, az él meg valamit abból, hogy milyen lényegtelené válik mindaz, ami előtte gondot, bajt jelentett, a meneküléshez képest. Ott és akkor semmi sem baj, szabádon örülünk az élet ajándékának. Valami hasonlót éltek meg az apostolok a Feltámadással való találkozásban.

Halott Jézust keressünk az Egyházban is, a sírt. Ott nem találjuk. Ellopták – mondjuk. Szeretnénk a tetemet látni, megtapogatni. Nincs. Keresni kezdjük.

»Mit keressetek az élőket a holtak közt?« (Lk 24,5) – mondja az angyal.

Ahány evangélium, szinte annyiféle aztán a Föltámadással való első találkozás helye és módja. Vajon miért? Talál azért, hogy megértsük: a Föltámadással való találkozás nincs helyhez és időhöz kötve. Mindig és mindenhol lehetséges. A Föltámadással való találkozás maga a Meglepetés, a Váratlan. Mikor magunkra zárunk ajtót és kaput, amikor azt hisszük, hogy oda már senki sem hatol be, Ő egyszercsak belép. És ez a belépés rést nyit a rettegés, a félelem falain. És a résen nem borzalom hatol be, ami elől elrejtőzködünk, hanem mi lépünk ki. A feltámadás győzelme kiárad a világba. Nem Jézus üres sírjából. Jézus nincs ott. A mi sírunkból, ahová élő halottként zárt be bennünket a félelem. És:

*Már semmi sem fontos többé
A sötét árny eltűnt
És a szívünkben fölkél a nap.*

Fájdalomból építtek katedrális

*Fájdalomból építtek katedrális:
Minden követ, amivel megdobnak,
Minden visszatolt baráti ölelést,
Minden nyers durvaságot
Amely a szeretetemre válaszol,
Minden hamis szót,
Minden ütést, bárhol is érjen,
Szóval minden követ,
Amivel megdobnak,
Beépíttek a falakba.
Fájdalmakból építtek katedrális.
Az aprócska és nagy fájdalmakat
Mint köveket rakom egymásra,
S valami szépet építtek belőle,
Katedrális, ami a Tiéd,
S ami Rólad beszél másoknak.
Mert aki belép, nem a köveket nézi,
Hanem a benne lakót.
Nem baj a fájdalom, áldott,
Ha Neked épül ház belőle.
Fájdalom a kő, könny a malter.
Alázatban, csendben
Rakni egyik követ a másikra,
És a fal felépül.
Nem kell hozzá semmi,
Csak a fájdalmak, amiket kapok.
Egyszerűségben és alázatban,
Egyiket a másik után
Rakni csendben,
Beépíteni a falba.
Fájdalmakból építtek katedrális.*

Schmatovich János

A Lelket ki ne oltsátok, de vizsgáljátok felül a szellemeket!

A bibliai Lélek-fogalom

Ha áttekintjük a Szentírásnak egészen a korai egyházig terjedő kijelentéseit a Lélekről, akkor ez bizonyára minket is hozzásegíthet ahhoz, hogy elmélyítsük magunkban a Szentlélekkel kapcsolatos eszmélődésünket és a hit meghirdetését. A "Szentlélekről" szóló beszéd sok kereszténynél gyakran zavart kelt és a bérmlásukra vagy egy szép pünkösdvasárnapra való halvány emlékezést idézi fel. A nyugati egyház teológiája is csak egy szegényes helyet biztosít a peremrészben a Szentléleknek – ellentétben a keleti egyház teológiájával és liturgiájával. Miként nyerjük vissza újra azt a tágasságot és elevenséget, mely az első keresztény közösségek életérzését – öröm és lelkesedés formájában – oly erőteljesen meghatározta, hogy környezetük csodálkozva állapította meg: "Valóban köztetek az Isten!" (1 Kor 14,25) Ki ez a nagy Ismeretlen, akit Izraelben *ruach*-nak és a keresztény egyházban pedig *pneuma*-nak és *spiritus*-nak neveztek? Miként különböztethetjük meg ma a különböző szellemeket, anélkül, hogy Istent és a világot, az üdvtörténetet és világtörténelmet szétválasztanánk és a belső megtapasztalást és a világvégi beteljesülést egymástól elkülönítenénk? "Ne oltsátok ki a Lelket!" - írja Szent Pál (1 Tessz 5,19), amivel jelzi, hogy az egyház karizmatikus oldala nem szorulhat háttérbe. Ugyanakkor mi, emberek eltorzíthatjuk azt, amit a Lélek akar végrehajtani általunk, ezért állandó önellenőrzésre van szükségünk. Szent János levelében olvashatjuk: "Szeretteim, ne higgyetek minden léleknek, hanem vizsgáljátok meg a lelkeket, hogy Istentől származnak-e?" (1Jn 4,1).

A Bibliában gyakran esik szó Isten Lelkéről: *ruach Jahve*. A "RUACH" (nőnemű) a héberben következő jelentéseket hordozhat: lehelet, fuvallat, lélegzet, levegő, szél, lélek. A "ruach" szokásos fordítása szellem, bár ebben a jelentésben ritkán szerepel az Ószövetségben; alapjelentése: "mozgásban levő levegő", részleteiben "lehelés", "fúvás", "lélegzet". Ez utóbbi értelemben közel áll a nephes-hez. A "nephes" szokásos fordítása = lélek; alapjelentése: "torok", "gége", "nyak" és ami abból kijön, a "lélegzet". A lélegzettel függ össze a nephes egy másik fontos jelentése. Ahol lélegzet van, ott élet van, ahol megszűnik a lélegzet, ott megszűnik az élet, vagyis a nephesben mint lélegzetben jelenik meg az élet, vagy az, ami az élet előlővé teszi, hiánya viszont a halál. A nephes/lélek tehát a fizikai jelenséget jelenti, de a ruach/lélek ezen túlmenően a mögötte álló létrehozó erőt is jelenti. Ezért a nephes az életet, a ruach viszont az életerőt fejezi ki. Akárcsak a nephes, ugyanígy a ruach távozása is az előlőből, embernek és állatnak egyaránt halálát (Ter 35,18; Zsolt 146,4; Préd 3,19 köv.), visszatérése az életre kelést (Ez 37,5, Zsolt 146,4) jelenti. Az élet "lehelete" a *ruach*

chajjim szóösszetételben azt az életerőt vagy életelvet jelenti, amely a testet élteni, s mint ilyen minden élőlényben, emberben és állatban egyaránt benne van (Ter 6,17; 7,15) A ruach jelenti még az akarataknak, jellemnek, érzéseknek, gondolkodásnak helyét, központját, de sohasem jelenti az egész embert¹.

A ruach az Első Szövetségben 378-szor fordul elő. Az ember az Istentől kapja a ruach-ját mint életlehetet és életerőt. Halálakor ez a lélek az utolsó lélegzetvétellel ismét visszatér az Istenhez. A ruach az életelv az emberben és egyúttal Isten életereje, mely által az ember cselekszik, megismer és érzel.

Ha "Isten Lelkét" mintegy elektromos áram módjára gondolták el, mely mindent különböző intenzitással áthatott, az még sem vált anonim természeti erővé, melyben Isten szabadságának már nincs helye². Mert az ember ugyanakkor a ruach, azaz a Lélek által előidézett jelenséget gyakran úgy éli meg, mint egy kívülről érkező erőmegnyilvánulást, bizonyos hatalom betörését, amely az emberre rászakad. Ez az erő aztán túlmutat az emberen. Hogy honnan származik ez a hatalom, nem világlik ki azonnal, és csak a hatásában ismerhető fel. Következésképpen létezik "szent Lélek" és "gonosz Lélek": mindkettő azonban az Istentől jön. (Vö. 1 Sám 16,14: Sault egy gonosz lélek zaklatta, az Úr küldte). Izrael a Lelket először mint titokzatos, sőt olykor még rossz hatalomként tapasztalta meg, és ezért csak a Zsolt 51,18 és Iz 63,10k beszél a "szent" Lélekről.

A LÉLEK MINT IDEGEN HATALOM A PRÓFÉTAI SZÓBAN. – Különösen nyomatékos lesz a Lélek munkálkodása a próféták – mind a férfi, mind a női próféták - esetében: hirtelen egy kiszámíthatatlan erő "szállja meg" őket és az ihletettség, sugalmazás hatása alatt elkezdnek beszélni.³ Olykor még elragadtatásba is esnek, mint az a hetven férfi a pusztában, "akikre alászállt a Mózesen levő Lélek" (Szám 11,24-29), vagy Saul, aki csatlakozik a karizmatikusok egyik csoportjához és "más emberre változik" (1 Sám 10,6). Egyesek emberfeletti hatalmat kapnak, mint Sámson: "Amikor Sámson a timnai szőlőhegyhez ért, ordítva nekirontott egy fiatal oroszlán. Rászállt az Úr lelke, és Sámson pusztá kézzel szétépte az oroszlánt, mintha csak egy kecskét tépett volna szét" (Bír 14,5k). Illés pedig ellenségeit égből jövő tűzzel semmisíti meg (2 Kir 1). A leghatásosabb képet bizonyára Ézekiel prófétai elhivatása nyújtja: Egy szerfelett dramatizált vízióban látja Istent, hogy egy trónszekéren elhagyja Jeruzsá-

1 Vö. L Coenen (Szerk.): Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament, Wuppertal, 1972. 479 köv.; Rózsa Huba: A halál és az ember halál utáni sorsa az Ószövetség proto- és deuterokanonikus könyveiben, *TEOLÓGIA*, 3-4/1997. 32.

2 E. Schweizer: Was ist der Heilige Geist? Eine bibeltheologische Hinführung, *CONCILIUM*, 2/1979. 495.

3 J. Marböck: Heiliger Geist (I. Biblisch-theologisch), in: *Lexikon für Kirche und Theologie*, Freiburg, 1993. 1304.

lehet és a száműzöttekhez megy, hallja ennek a vonulásnak zaját és az Úr hangját, aki őt Izraelhez akarja küldeni. Kábultan arccal a földre borul. Akkor "eltöltött a Lélek és lábra állított" (Ez 2,2). Saját lábán állva a prófétai jalkiáltással teleírt könyvtékercset meg kellett ennie (azaz teljesen magába "bekebelezni"), majd elragadta a Lélek és a száműzöttekhez vitte, ahol mint egy kába hét napig maradt köztük, míg a feladatát teljesíthette (Ez 1-3). Emiatt mondják a prófétákat a "Lélek embereinek" vagy "Isten embereinek." A prófétai szó ezért különös mértékben is kifejezi az isteni erőt: véghez viszi, amit mond, a megdermedtet mozgásba hozza, szembe-sül a rég-megszokottal. A próféták - a Lélek erejében- valamilyen formában mindig fellazítják a megmerevedni akaró kereteket, és így az erjesztő kovász szerepét töltik be.⁴ Mivel az ember a szóban, az igében rejlő Lelket nem tudja megölni, gyakran némítják el a prófétákat, vagy fizikailag megsemmítik őket.

LÉLEK MINT TEREMTŐ ERŐ. – Nemcsak a rendkívüli és feltűnő jelenségekben látható Isten működése a világban, hanem az egészen mindennaposokban is: Biblia tud Isten Lelkének csendes és feltűnést nem kel-tő jelenlétéről is. Izrael elsősorban történetileg tapasztalta meg Isten tevékenységét: "orrának leheletében" (= lélek!), a "keleti szélben" (= lélek!), mely a tengert kiszárította (Kiv 14,21; 15,8-10). Innen tanulta meg, hogy Isten a Szó és Lélek által teremtette a világot (Ter 1,2; Zsolt 33,6) és minden tavasszal újra élteti (Zsolt 147,18).⁵ A teremtés – Isten Lelkének a műve. A világ kezdetén "Isten lelke lebegett a vizek felett", mint egy kotlós madár. Vagy amint Martin Buber fordította: "A föld tévelygős és zavarodott volt. Az ősforgatag (örvény) felett sötétség. Isten zúgása rezgett a vizek felett" (Ter 1,2). A világ létrejötte mögött Isten rendező, mozgató és megvilágosító működése áll. Megjegyezzük, hogy a teremtés művének további lefolyásában már nem szerepel a "lélek"; a továbbiakban működő elvként a "szó" (dabar) áll a központban. De a Ter 1-ben nincs konkurren-cia a "lélek" és a "szó" között.⁶ Más ószövetségi helyeken is (2 Sám 23,2; Zsolt 33,6; 147,18; Iz 59,21) gyakran állnak egymás mellett a "lélek" (ru-ach) és a "szó" (dabar) kifejezések; a "lélekerő" jelenti Isten lenyűgöző, gyakran felfoghatatlan elevenségét, a "szó" pedig utal arra, hogy Ő felismerhető és vallható akar lenni.

Az embernek a teremtésekor (Ter 2,7) orrába fújták Isten leheletét (*nismat chajjim* = élet leheletét) és az ember élőlényé (*nephes chajjah*) lett. Az "élet lehelete" kifejezés alapszava a "lehelet, lélegzet" (*nesamah*), amelynek antropológiai jelentése abból az adottságból ered, hogy az ószö-vetségi ember számára az élet a lélegzetben jut kifejezésre. Az Isten Lel-

4 Előd István: Vallás és Egyház, Budapest, 1981. 211.

5 E. Schweizer: i. m. 494.; Rózsa Huba: Kezdetkor teremtette Isten, Budapest, 1997. 47.

6 H. Schüngel-Straumann: Pfingstliche Geistkraft/Lebenskraft (ruach), in: DIAKONIA, 3/1990. 153.

kének és az ember életleheletének ez furcsa képszerű összeegyítése mutatkozik meg a 104. zsolttárban: Amikor Isten kilélegez (kiárasztja Lelkét), Lelke mint élet a teremtményekbe hatol (30 v.); amikor belélegez, újra visszavonja tőlük leheletét, és a teremtmények meghalnak (29 v.). Isten Lelkének és az ember életerejének elegyítésével a Szentírás hangsúlyozni akarja minden élet eredetét Istenben és az Istentől kapott élet ajándékát, mint olyant, ami az ember rendelkezésére át nem adható. Isten teremtményeinek élete tehát nem más, mint az ő Lelke. Természetesen, hogy ezt csakugyan felismerjük-e, kérdéses marad; bár Isten Lelke működik a teremtményében, de “csak suttogó szavakat hallottunk tőle” (Jób 26,13k). Mindazonáltal a Biblia is ismeri a különbséget az emberi létező és az isteni Lélek között, gyakran esik szó arról, hogy az ember “test”, törékeny, esendő és mulandó. A “test” (*baszar*) alapjelentése “hús” (ellentétben a csonttal), tágabb értelemben az emberi test (sohasem azonban mint az ember valóságának összetevője a lélekkel), sőt jelentheti az egész emberi valóságot, vagy az emberi személyt is. Ez utóbbi értelemben lesz a “test” az őszövétségi antropológia egyik legjelentősebb kifejezése, amely az embert vallás-erkölcsi tekintetben jellemzi: az ember lényege szerint esendő, mulandó, törékeny vagy gyenge, vagyis test. A vízözön előtti bűnös emberiség állapotát ebben az értelemben jellemzi az isteni döntés: “Nem marad éltető lelkem az emberben örökké, hiszen csak test ő (Ter 6,3). De az emberben az Isten, mint minden testnek lelkét (lélegzetet) adó (éltető) Isten működik (Szám 27,16; más fordítás szerint: ”a szellemek Istene minden testben/élőlényben” = *Jahve elohé há-ruhóth lekól-baszar*). A “Lélek” csak ott áll ellentétben a “testtel”, ahol az ember egyedül erre hagyatkozik Isten helyett (Jer 17,5; 2 Krón 32,8), például Egyiptomra, mely mégiscsak “ember és nem Isten, lova csak test és nem lélek” (Iz 31,3). De éppen ez az ember (féltékeny, hazug, szemérmetlen) lelke, mely őt erre csábítja (Szám 5,14; Iz 19,14; Oz 4,12; 5,4).

A BELÁTÁS ÉS BETELJESÍTÉS LELKE. – A “Jahve Lelke” azonban olyan kijelentést is hordoz, mely voltaképpen Isten tevékenységét jelöli Izrael történetében. Izrael vezetése történelme során – szintén Isten Lelkének műve. A babiloni számkivetés (Kr.e. 6. sz.) óta nőtt Izraelben annak felismerése, hogy Isten teremtő Lelke a világ beteljesedését is véghez viszi. Ezekiel próféta egy nagyszabású képben a bátortalan, csüggedt kortársakban új reményt ébresztett: a csontmezőről szóló látomás úgy mutatja be Isten Lelkét, mint a halálon túlmenően is életet adó erőt (Ez 37). A próféta csontokkal teli mezőt lát, amely a Babilonba hurcolt nép reménytelen állapotát jeleníti meg. Az élettől elvágott halottak állapotához hasonlítja a számkivetésben élő Izraelt, amely prófétái szóra egybetömörl, és Jahve Lelkének erejével újjá éled. Amikor Jahve a prófétát megkérdezi, hogy a népet megjelenítő csontok élhetnek-e még, Ezekiel a kérdést visszafordítja Jahvéhoz: “te tudod, Uram”, kifejezve ezzel azt, hogy az ember

számára mindez elképzelhetetlen, de Jahve képes a kilátástalan helyzetből is életre kelteni. Az Ez 37,1-14-ben a halál és újjáéledés szimbolikusan ugyan Izrael újra teremtését fejezi ki, s noha – akár Óz 6,1-3 esetében – az egyed sorsa itt is rejtve marad, mégis arra az útra irányította a teológiai eszmélődést, amely a feltámadás reményének hitéhez vezetett. A vízió tehát Istennek a halálon túl mutató új, nem is sejtett lehetőségeire mutat rá. Az örök életbe vetett remény a judaizmus korai szakaszában meglehetősen modernnek számított. A Prédikátor szkepszisét alig ismételtették: “És ki tudja, vajon az emberek fiainak éltető lehelete (ruach) felfelé, és vajon az állatok éltető lehelete (ruach) lefelé, a földbe száll-e?” (3,21). Számos szöveg már túllépett ezen a nézeten (vö. 2 Mak 7,22k; Bölcs 1,13; 2,1.23; 4,7.10; 5,5.15!). Legtöbbször arra gondoltak, hogy az emberhez szabott sajátos isteni lélek a halálban elszáll és kamrákban megőrizve várja újraegyesülését az új testtel a feltámadáskor.

Az ezekieli szöveg rámutat egyúttal arra is, hogy az Istenhez fűződő kapcsolatban új perspektívák nyílnak meg. Hogy a 37. fejezetben nem csak fizikai újjászületésről van szó, mutatja elsősorban az utolsó, 14. vers. Itt már az “én ruach-om” (“az én lelkem”) kifejezés által nyelvi szempontból is világos lesz, hogy az adott erő messze túllép a fizikai életen. Ez mutatkozik meg a sorrendben: nem csak az életről és a hazatérésről hangzik el az ígélet, hanem “Jahve megismeréséről” is. Ez nem valami intellektuális, értelmi felismerés vagy valamilyen új tanítás akar lenni, hanem egy megújított életvitelről van szó; felvillantja a jövőbe vezető utat, és biztosít arról az erőről, mely az Istentől jövő útmutatások megtartásához vezet. Az Istentől származó ruach tehát szellemi-lelki-vallási értelemben teszi lehetővé Izrael számára az egészen új magatartást; továbbá új perspektívákat, új életörömet és jövő-elvárásokat ad neki. Mivel az ember önmagában nincs olyan helyzetben - az ő szíve és “ruach”-ja ehhez túl nehézkes -, ezért rászorult Istennek erre Lelkére, amely Ezekielnél egy másik helyen kifejezetten úgy meg van ígérve mint “új ruach/lélek”. Isten Lelke új jövőt készít elő, amennyiben egyeseknek is új szívet ajándékozik: “(Az Úr, az Isten mondja):..Új szívet adok nektek és új lelket oltok belétek, kiveszem testetekből a kőszívet és hússzívet adok nektek” (Ez 36,26). Ezért az Istentől jövő lélekért (ruach) imádkozik a rokon 51. zsolttár (12. v. és 13. v.).

Az Isten megismerésében ez az új elevenség abban nyilvánul meg, amit a Lélek ajándékozik, ha az ember éles hallású Isten szavára, amely viszont olyan, “mint egy suttogás” (Jób 26,14). És így Isten Lelke és a bölcsesség egymással szorosan össze van kötve: “Ki ismerte föl valaha is akaratodat, ha te nem adtál neki bölcsességet és nem küldted el a magasból szent Lelkedet?” (Bölcs 9,17). A héber nyelvben mind a Lélek (ruach), mind a bölcsesség (*hokmah*) nőnemű, és mind a kettő olyan jellemzést kap, hogy “finom, mozgékony, átható, emberbarát”, és ez az oka annak,

hogy az imádkozó hívő könyörög “Isten erejének ezért a leheletéért” (Bölcs 7,22-30). A Lélekről mint isteni személyről itt még nincs szó, de a korabeli nyelvezetben kísérlet történik arra vonatkozólag, hogy közvetítések Isten hatalmas és kegyelmi jelenlétét, traszcendenciáját és immanenciáját.⁷

ISTEN LELKE A NÁZÁRETI JÉZUSBAN. - Az Újszövetség is hasonló sajátosságokat említ a Szentlélekről. Az Újszövetségben “Isten Lelke”, vagy egyszerűen “Lélek” (pneuma) - egészen az ószövetségi-zsidó nyelvhasználat vonalán megmaradva - a mindennapos (szél, lehelet) tapasztalatból levezetett fogalom; ennek segítségével akarják jelölni Isten páratlan tevékenységét a világban.⁸ Működése azonban különös módon a názáreti Jézussal van összekapcsolva. Lukács evangéliuma szerint Jézus első prédikációját a názáreti zsinagógában Izajás próféta szavával kezdi: “Az Úr lelke van rajtam, mert fölkent engem. Elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, s hirdessem a foglyoknak a szabadulást, a vakoknak a látást, hogy felszabadítsam az elnyomottakat, és hirdessem: elérkezett az Úr (kegyelmi) esztendeje” (4,16-21; vö. Iz 61,1-2). Az Ószövetségből vett idézet azt mutatja, hogy a Megváltó működésének tartalma az ember alapvető nyomorúságának gyógyítása. A szöveg ezt négy fokozatban adja elő:

1.) A szegények felkarolása az Ószövetségben Isten különleges leereszkedését jelentette. Ő nem emberi mértékkel mér, nem azzal keresi dicsőségét, hogy a gazdagokat és hatalmasokat gyűjti maga köré. A szeretet nagyságát azt mutatja, ha olyanok felé fordul, akik igazán rászorulnak. 2.) A foglyok szabadulása újszövetségi értelemben a bűntől való szabadulást jelenti. Krisztus megszerezte a bűnök bocsánatát, példájával és kegyelmével erőt ad a kísértések ellen. 3.) A vakság és a látás is szellemi értelemben szerepel. Alapvető fogyatékoságunk a tudatlanság. Bármennyit tanulunk, nem tudjuk, hogyan állunk Isten előtt, és mi lesz a jövő sorsunk. Krisztus a feltámadásával és mennybemenetelével ezt világosította meg. 4.) A jubileumi évben fel kellett szabadítani a rabszolgákat is. Krisztus az egyetemes felszabadítást hozta. Nem a törvény betűjét hangoztatta, hanem úgy mutatta be Istent, mint akit lehet szeretni. Aki szeretetből végzi kötelességét, bármennyit fárad is, nem érzi magát rabszolgának, hanem Isten gyermekeinek.

Ahol az emberek az Úr Jézustól gyógyulást, vigaszt és életörömet kapnak, ott megtapasztalják Isten Lelkét. Ahol az egykor kítaszítottak Jézus asztalközösségében részesülnek és a megvetetteket újra elfogadják, ott átélik a Szentlélek szabadságát és nagyságát. Jézus ugyan nem beszélt a szinoptikusok szerint a Szentlélekről, de benne élt. Kritikusainak megfon-

7 Vö. J.Marböck: i. m. 1305.

8 J. Kremer: Heiliger Geist (I. Biblisch-theologisch), in: Lexikon f. Kirche u. Theologia, Freiburg 1993. 1306.

tolásra adja: “De ha én Isten Lelkével űzöm ki a gonosz lelkeket, akkor már itt az Isten országa” (Mt 12,28). Lukácsnál “Isten ujjával” kifejezés szerepel (11,20). Mindez azt jelenti, hogy Isten Lelke rámutat Isten Országának elérkezésére. A Szentlélek káromlásának bűne ennél fogva megbocsáthatatlan (Mk 3,28kk. par), azaz aki nem ismeri el, hogy Jézusban maga Isten van jelen és erejét ördögi erőként magyarázza, az ilyen önmagát zárja ki a beköszöntő új valóságból.

A Szentlélek egyúttal “Isten uja”, mely üdvözítő módon érinti meg a világot. Az evangelizációnak, a Jó Hír mindenkori meghirdetésének szüksége van elindításra, kezdeményező lépésre a digitus paternae dexterae által (Veni Creator Spiritus himnusz), az Atya kezén levő ujj, a Szentlélek által. Szüksége van mindenekelőtt annak megpillantására, amit ez az ujj ma és mindenkor megérint és amire rámutat.

A Jordán folyóban történő megkeresztelkedéskor az Atya-Isten igazolja, hogy Jézus a meghívott és kiválasztott “szeretett Fiú”, amikor a Szentlélek “mint egy galamb” leszáll rá (Mk 1,10k). Lukács ezt a jelenetet a láthatóság elemével megerősíti: Jézusban bizonyos mértékben Isten Lelke látható és megragadható lesz (vö. Lk 3,22: *szomatikosz* – testi alakban jelenlevő Lélek!).

A Szentlélek “galamb” képében való megjelenésének előzményeit, illetve a benne rejlő jelképet nem könnyű kifejezni. Talán azt az “új teremtést” jelképezi, amit a megigazulás létrehoz bennünk, hiszen a teremtés történetében arról van szó, hogy “Isten lelke lebegett a vizek felett” (Ter 1,2) - amint egy galamb a maga könnyed lebegésével és leereszkedésével leszáll a fészkére; ehhez hasonlítva szerepel a Szentlélek az ábrázolásban. Nem valószínű, hogy Noé galambjára utal, amely megfelelő helyet keresett leszállásra a vízözön után (Ter 8,8-12). A galamb az egész Szentírásban csak itt jelképezi a Szentlelket. Az Ószövetségben inkább a szeretet jelképe (pl. Én 2,14; 5,2), sőt Izraelé (pl. Zsolt 74,19). Valószínűek tarthatjuk, hogy azért esett a galambra a választás a Szentlélek leszállásának szemléltetésére, mert ez volt az egyetlen madár, amelyet be lehetett mutatni áldozatul.

Szent Lukács a másik két szinoptikusnál jobban kiemeli a Szentlélek szerepét Jézus tanítványainak életében. A Szentlélek feladata, hogy Isten földi uralmát megvalósítsa; nem a “mennyeik országa” száll alá, hanem a Szentlélek adatik felülről: “De amikor a Szentlélek leszáll rátok, erőben részesültök” (ApCsel 1,7). Jézus tehát az Országáról a Szentlélekre irányítja a figyelmet, mert a Szentlélek adomány és erő: 1.) A Szentlélek az adomány: “Ha tehát ti, bár rosszak vagytok, tudtok jót adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább adja menyeyi Atyátok a Szentlelket azoknak, akik kériktőle (11,13). Lukács stílusában – főleg az Apostolok cselekedeteiben – a Szentlélek a nagy ajándék, amely Isten gyermekeivé tesz bennünket és biztosítja örökbefogadásunkat. Máté a párhuzamos 7,11-ben a ”jó”-t hoz-

9 W. Zauner: Der suchende Gott, in: DIAKONIA, 6/1995. 396.

za: “mennyivel inkább ad jót mennyei Atyátok azoknak, akik kérik”. Néhány szövegvariánsban a “jöjjön el a Te országod” helyett “jöjjön ránk Szentleked” olvasható. – 2.) A Szentlélek az erő. A gyermekségtörténet személyeit a Lélek tölti el: Jánost, szüleit, Simeont (Lk 1-2). A tanítványokat majd a Lélek fogja oktatni az üldözés idején (12,12). A Szentlélek megvilágosít arra is, hogy mit és hogyan kérjünk, továbbá erőt ad a kitarásra.

Ebben a szellemi-szentlelkes keretben végül a tanítványok olyannak látják Jézust, mint aki egészen az Isten Lelkéből él, aki a “Magasságbeli erejéből” új teremtmény, s akit maga az ember nem alkothat meg, akit csak várni lehetett “Izrael szüzi leányától”, akinek képviselője Szűz Mária: “Fogatatott a Szentlélek által” (vö. Lk 1,26-38).

Szent János evangéliumában már jobban kidomborodik Jézus tanítása a Szentlélekről. Ugyanakkor a Szentlélek személye is hangsúlyt kap: a szövegek a Szentleket cselekvő személyként állítják elénk.¹⁰ Egyértelműen elkülönítik az Atyától és a Fiútól, ugyanakkor mint velük egyenrangút állítják az Atya és a Fiú mellé. Jézus halála előtt megígéri tanítványainak az Őt eltöltő Szentléleknek segítségnyújtását, hogy ne legyenek védtelenek egy ellenséges világban. Így Jánosnál a Szentlélek a Paraklétosz (=Vigasztaló): a veszélyben levők és az üldözöttek szólítottja, ügyvédje és vigasztalója, az igazság tanítója és tanúja, Jézus helyettese a világtörténelmen át, miután Jézus visszatért a halálban az Atyához (14,16.26; 15,26; 16,7-13). Eddig Jézus volt a tanítványok Vigasztalója, Ő volt a segítségük az ellenséges világgal szemben, vezette őket, s közvetítette nekik az igazságot. A hitük azonban tökéletlen volt, nem terjedt ki arra a titokra, hogy Jézus az Isten Fia és egy az Atyával (14,1-11); megrekedt Jézus emberi alakjánál és az evilági hatalom várásánál (14,22). Ezért ennek a hitnek meg kell rendülnie, amikor Jézus eltávozik ebből a világból. A tanítványoknak fel kell ismerniük: hinni azt jelenti, hogy a világ szempontjából bizonytalanul élni a láthatatlanból és abból, ami nem áll rendelkezésünkre (20,29). Meg kell tanulniuk, hogy Jézus halálát úgy tekintsék, mint visszavétést a testi létmódból az Isten Fiát megillető dicsőségre. Ilyen helyzetben és szükségben az emberi erő felmondja a szolgálatot. Sokkal inkább, mint eddig, rá vannak utalva Isten segítségére, jelenlétére ebben a világban, egyszóval a Lélekre.

Ez a Vigasztaló egyszersmind az Igazság Lelke is. A János-evangéliumban az igazság az Atya és a Fiú elénk tárt valósága. Az Atya és a Fiú már jelen vannak ebben a világban. Az Igazság Lelkének feladata, hogy az

¹⁰ H. Haag (Szerk): Vigasztaló, in: Bibliai lexikon, Budapest, 1989. 1924.

Atyának és Fiúnak ezt a láthatatlan jelenlétét a hitben felismerhetővé és elfogadhatóvá tege.

A Paraklétosze-iképzés eredete vitatott. Lehet, hogy a háteret a Biblia utáni idők apokaliptikus zsidósága, valamint a qumráni iratok dualisztikus gondolkodásmódja adja. Ezek az írások kifejezetten említik az igazság lelkeit és az igazság lelkét. Ez az elnevezés vonatkozatható emberen belüli erőre, és érthető rajta Isten Lelke és a Szentlélek, de személyként is megjelenhet, mint a világosság fejedelme, Mihály, Izrael védelmezője és őrzőangyala. Szemben áll vele a sötétség angyala, aki a Belial nevet viseli, a hazugság és a tévedés lelke. Ez a lélek is lakhat belül az emberben, felfogható az emberi szív rossz hajlamaiként. Mivel a Vigasztaló és Igazság Lelke kizárólag a bűcsübeszédekben fordul elő (egyik elnevezés sem fordul elő sem az ÓSz-ben, sem másutt az ÚSz-ben), irodalmi függésre gondolhatunk: A Lélekhordozó, mint az elbűcsúzónak követője, gondoskodik Jézus művének folytatásáról, kontinuitásáról. Jánosnál ez maga az "Igazság Lelke". Megítélő funkciója az üldöztetés szituációjában kibővül: a Szentlélek lesz a világ vádlója Isten ítélete előtt. Isten és a világ perében a tanú és a vádló szerepét tölti be. Ez a per az evangéliumon végigvonul, és Jézus elítélésében, ill. kivégzésében éri el tetőpontját. Miután Ő fölment az Atyához, a Vigasztaló az, aki folytatja a tanúságtételt, Jézus tanúságtetését, de a földi tereken nem válik láthatóvá, megfoghatóvá ebben a szerepében. A tanítványokban és a tanítványok által működik.

SENTELEK MINT A FELTÁMADT JÉZUS AJÁNDÉKA. - Jézus nemcsak Lélek-hordozó (mint egy próféta), hanem mint Feltámadott egyúttal a Lélek osztogatója is.¹¹ Minden húsvéti híradás beszámol az újszerű tapasztalatról: a feltámadt Jézus találkozik a riadt tanítványokkal, elhárítja a kételyt és a hitetlenséget, majd megígéri nekik maradandó jelenlétét (a világ végéig: Mt 28,20). Természetesen ez megtapasztalás oly újszerű és váratlan, hogy mindenekelőtt zavarodottak, bizonytalanok, mert azt gondolják, hogy "szellemet látnak" (Lk 24,37). Mindenesetre "maga a Feltámadott" nem "Lélek", és nem alapozhatjuk Lukácsra a halhatatlan lélek tanrendszerét. A tanítványok dőbbenete csak akkor megy át örömbé, amikor elnyerik a megbocsátás és béke ígérését. El kell menniük a világba, és terjeszteniük kell a béke evangéliumát: "Vegyétek a Szentleket! Akinek megbocsátjátok bűneit, az bocsánatot nyer, s akinek megtartjátok, az bűnben marad" (Jn 20,21-23). Isten Szentleke a feltámadt Jézus ajándéka a világban maradt tanítványi közösségének, erő a kiengeszelődéshez és az újrakezdéshez. Az apostolok Jézustól csak felhatalmazásokat kaptak, ezeknek megfelelő aktivitásra a Szentlélek segítette őket. A Szentlélek a biztosíték, hogy nem fognak el azok, akik keresik az Istennel való kien-

11 W. Pratscher, Pneumatologie, in: Evangelisches Kirchenlexikon, Göttingen, 1992, 1244.

geszelődést. És újra marad egy figyelemreméltó határozatlanság: a Szentlélek az Úr Jézus új jelenlétét biztostítja közössége körében, és egyúttal erő, mely képesíti a tanítványokat a küldetésre és a tanúságtetésre. Miként lehet hát azt összeegyeztetni, hogy a Vigasztaló az eltávozó Jézus helyébe lép, Jézus viszont nem akarja árván hagyni tanítványait, hanem visszajön, bennük létezik és kinyilatkoztatja magát nekik (vö. Jn 14,16-23)? Itt magának Istennek a titkát érintjük, amely titkot képeink és szavaink sohasem tudják teljesen megragadni.

A SZENTLÉLEK MŰKÖDÉSE AZ EGYHÁZBAN. - Istenről csak annyit tudunk mondani, amit a mi életünkben, Jézus és az Egyház életében képesek vagyunk felismerni. Istennek a világ és az ember felé fordulásaiban a Szentlélek úgy jelenik meg, mint Isten meglepésszerű és éltető közelsége a teremtett világban, mint kezdeményező mozgás, mely a világot az istentávolságból hazahozza, a halálból az életbe viszi és beteljesíti.

A Szentlélek kezdeményezése. – Mondottuk, hogy a harmadik evangélium jobban kiemeli a Szentlélek működését Jézus életében, mint a másik két szinoptikus. Ez a kiemelés folytatódik az ApCsel-ben, amely azt a benyomást sugallja, hogy az ősegyház egészen a Szentlélek indításából élt. Jogosan nevezték el ezért az ApCsel-t a “Szentlélek evangéliumának”.

A kiindulópont ebben a tekintetben pünkösöd napja és a “Szentlélekben elnyert kereszttség” (1,5).

*A már Keresztelő János által a messiási korra előrehirdetett Szentlélek kereszttsége (Mt 3,11 par) a pünkösödni Lélek-kiáradással veszi kezdetét (ApCsel 2,1-4). Ezután az apostolok a víz-kereszttséget – mely a Jézus által végbevitt megváltásműbe vetett hit révén azt a hatóerőt birtokolja, mely megbocsátja a bűnöket és közli a Szentlelket – Jézus nevében szolgáltatják ki. A kereszttséggel kapcsolatban egy további ritus is megjelenik, a kézrátétel, mely a Léleknek feltűnő jelenségekkel összekapcsolt karizmatikus közlését eszközli, hasonlóan a pünkösödi kiáradáshoz (8,16-19; 9,17-18; 19,5-6, de vö. 10,44-48). Bár a kereszttség is közli a Szentlelket, ugyanakkor azonban a Szentlélek teljesebb elnyerése mégis különleges módon a kézrátétel szertartásához volt kötve, amelyet csak az apostolok szolgáltattak ki. A keresztelést ellenben rendszerint más misszionáriusoknak engedték át az apostolok. Teljesen jogos tehát, ha a kézrátételben különleges, kegyelemközlő szertartást látunk, mely szimbolizálja és egyúttal eszközli a Szentlélek adományozását. A kézrátétel alkotja a mi bérmálás szentségünk eredetét.*¹²

A Szentlélek pünkösödi kiáradásával megkezdődik az Egyház időszaka, ahogyan a Jordán-beli keresztelkedés Jézus nyilvános tevékenységének volt a kezdete. (Lukács mindkét esetben a Lélek érzékelhető megnyilatkozására teszi a hangsúlyt). Pünkösöd napján a Szentlélek alapvető és egyedülálló módon áradt ki az Egyházra. Miként a zsidók pünkösödi ünnepe, mint “a hitközösség napja” emlékezetbe idézte a Sínai szövetségkötést, azaz Jahve-Isten és a mózesi sereg “együvértartozását”, úgy a keresztények

¹² Neue Jerusalem Bibel, Freiburg, 1985. 1554: Kommentár az ApCsel 1,5-höz.

pünkösdi ünnepe is új szövetségkötésként és az Egyház születésnapjaként értelmezhető, azaz a Szentlélek és az Egyház együvértartozásaként: "Szentlélek és mi" (apostolok kijelentése). A Szentlélek azonban nem csak pünkösdkor szállt le. Azután is újból és újból megismétlődött - ha kisebb hatásterületen is - a Szentlélek ajándékainak, mint a Jézustól hozott üdvösség zálogának a kiosztása.

A próféták egészen ennek megfelelően rajzolták meg a messiási jövő képét. Közülük is kiemelkedik Joél (3,1-5). Az ősegyház felismerte, hogy a Szentlélek kiadásával beteljesült Joel prófétai bejelentése: "Az utolsó napokban - mondja Isten - kiárasztom lelkemet minden emberre (testre). Fiaitok és leányaitok jövedőlni fognak, az ifjak látomásokat látnak, az őregek álmodnak. Még szolgálóimra és szolgálóimra is kiárasztom lelkemet ezekben a napokban, és prófétálni fognak." (ApCsel 2,17-16; vö. Jo 3,1-2). Az ő jövedőlése úgy jellemzi a Lélek kiárasztását, mint a végső idők, azaz a messiási kor ismertetőjelét.¹³

Az Apostolok Cselekedeteinek pünkösdi elbeszélése a Szentléleknek lenyűgöző élményéről számol be Jeruzsálemben a zsidó Hetek ünnepén. A láthatatlan Isten közeledését és jelenlétét csak jelek és jelképek fejezhetik ki. Legnagyobb jelkép a Fiú megtestesülése volt. A Szentlélek eljövetele is jelekhez van kötve, s az Egyház is csak ezeken keresztül tud beszélni róla. A pünkösdi eljövetel is beszédes jelképek keretében megy végbe, s ezek olyanok, mint Krisztus példabeszédei: nemcsak a Lélek hatását, hanem a hatás módját is kifejezik. A szélvész, a tüzes nyelvek és a nyelveken való beszéd leírják Isten erőteljes jelenlétének megtapasztalását (ApCsel 2,1-18).

A hirtelen támadt szél már az Ószövetségben is Isten Lelkének kiadását jelzi. Életet fakaszt és arra készíti az embereket, hogy Isten terveit végrehajtsák. Jézus a Nikodémussal folytatott beszédben arra hivatkozik, hogy Isten Országának feltűnése, élete, tevékenysége a szélnek és a Léleknek a titokzatosságát követi. Az apostolok úgy élik meg eljövetelét, mint a felülről jövő szél zúgását. A képben benne van a Zsolt 104,30-ra való utalás is: Kiárasztod Lelkedet és minden életre kel, s megújítod a föld színét. Az apostolok tudják, hogy a megváltás kegyelmei így áradnak most ki a földre. Általános tespedés nem következhet be, mert a Szentlélek akarata szerint megmozgatja az emberek gondolatvilágát. (A lélek és a szél között rokonságot látott már az Ószövetség is: 1 Kir 19,11k; Ez 37,9; vö. Jn 3,8.)

A tűz is ilyen jelkép. Az Ószövetségben az "emésztő tűz" az ítéletet tartó Isten jelképe volt (MTörv 4,24). Az Újszövetségben is visszatér ez a kép (Zsid 12,29), de az apostolok feje fölött megjelenő lángnyelv inkább a világosságnak és a melegségnek a képe. Most értik meg, hogy Krisztus a

13 A. Robert-A. Feuillet: Einleitung in die Heilige Schrift, Wien, 1965. 740.

világ világossága, s nekik ezt az új fényt kell terjeszteniük a világban. A tapogatódzást felváltotta a világos látás: tudjuk, ki az Isten, mit akar velünk, mit ígér nekünk. Ez a tűz egyúttal a szeretet tüze, amely melegít. A hívők csoportját szeretet közösségévé teszi, ahol megérik Isten irgalmát és Krisztus jelenlétét.

A nyelvek adománya az egyetemes meghívás képe. Az adomány első sorban arra készítetett, hogy a szent elragadtatásban dicsőítették Istent (vö. 1 Kor 14). Annak a képe volt ez, amit a Róm 8,26 kifejez: A Lélek maga jár közben értünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal. De azt is tudunkra adja, hogy az Egyházban helye van minden nyelvnek, fajnak, kultúrának és nemzetnek. Isten elfogadja a hódolatot, bármilyen nyelven fejezik ki, csak szívből jöjjön. Az Isten Országá és kinyilatkoztatása nem lehet egy elzárkózott csoporté. Az Egyház feladata az lesz, hogy az egész világhoz szóljon. Ezekkel a mozzanatokkal Lukács bizonyára a bábéli nyelvzavarnak egy ellentétes képét akarta megrajzolni: a Bábelben elveszett egység visszatér a világméretű krisztusi hit egységében. Ennek az élménynek kihatása sokatmondó: a bábéli toronyépítés nyelvzavarát felváltja az új megértés: az állapotok, korok és nemek minden különbsége megszűnik egy egalitárius (egyenlősítő) és prófétai közösségben (vö. Ter 11: egy ország nyelvét megzavarni, egy nép nyelvét "összezavarni" nem annyit jelent a szemita-asszír ékiratok gondolatvilágában és kifejezőmódjában, mint "különböző nyelvűvé tenni", hanem képletes jelentése van: megszüntetni azt a politikai, vallási és kulturális egységet, mely addig fennállott, azaz részeire bontani a birodalmat). A Lélek kiáradásával vissza kellett állítania a bűn által széthullt emberiség egységét, és ez a szerepe az egyetemes egyházra és minden korban érvényes (ApCsel 1,5; 11,16).

Amikor később az üldözött jeruzsálemi hívekre szállt le a Szentlélek, hatását nem szélzúgás, hanem földrengés kísérte (ApCsel 4,31). A földrengés is gyakori kísérőjelensége az ószövetségi teofániáknak (vö. Iz 6,4; Zsolt 67,9; Kiv 19,18). Cezaréában Kornéliusz háza előtt Péter beszédének vége felé "a Szentlélek leszállt mindenkire, aki hallgatta a tanítást", még a keresztleetlen pogányokra is, és ez alkalommal megisméltődött a nyelvek csodája (ApCsel 10,44-47; vö. 11,15). Fülöpöt elragadta az Úr Lelke és elvitte Azótusba (8,39kk); ez is gyakori motívum az ószövetségi próféták történetében (vö. 1 Kir 18,12 = Illés elragadása; 2 Kir 2,16 = Illés égbe ragadása; Ez 3,12.14 = Ezekiel elragadása; 8,3; 11,1.24; 43,5; Dán 14,35: Habakuk elragadása). Amikor Simon mágus látta, hogy az apostolok kézrátétellel érzékelhető módon közlik a Szentleket, pénzt ajánlott fel nekik, hogy ő is megkapja ezt a hatalmat (ApCsel 8,18-24).

A Lélek birtoklása ténylegesen hozzátartozik az Egyháznak, valamint egyes személyeknek és bizonyos tekintetben az összes hívőknek a felkészültségéhez. A Szentlélek erejében hirdetik az apostolok az evangéliumot,

gyógyítják a betegeket, alapítják az egyházközségeket. Az első keresztények ismertetőjele az Apostolok cselekedetei szerint a Szentlélekben való öröm volt, amikor házaknál összejöttek, szeretetvendégséget tartottak, és ünnepelték az Eucharisziát. Mi több, az Apostolok cselekedetei mint a legkorábbi Egyház misszióskronikája az evangélium terjedésében a Szentlélek művét látja: Péter és János “bérnakörútja” Szamariában csak megerősíti kézfeltétel által azt, amit a Lélek már a szívekben művelt; Fülöpöt a Szentlélek egy elhagyott útra vezeti, ahol találkozik az etióp miniszterrel; ennek megkeresztelkedése után “elragadja” őt a Lélek Asdódba (gör. Azotus), ahol hirdette az evangéliumot; a Szentlélek leszállt az első pogányokra Cézáréában, azokra, akik hallgatták Péter evangélium-hirdetését és megkapták a nyelvek adományát; a Szentlélek növeszti az antiochiai egyházközséget, szól az istentiszteleten a próféták által és munkára küldi Barnabást és Saul: “Így szólt hozzájuk a Szentlélek: Rendeljétek nekem Barnabást és Sault arra a munkára, amelyet szántam nekik” (13,2k).

Az apostolok annyira tudatában vannak a Szentlélek működésének, hogy vele egynek érzik magukat: Péter és az apostolok Így válaszoltak a főpap vádjaira: “ezeknek a dolgoknak tanúi vagyunk, mi és a Szentlélek” (ApCsel 5,32). Az apostoli zsinat döntő fontosságú határozatát ilyen mérész formába öntik: “A Szentlélek is, mi is úgy látunk jónak...” (ApCsel 15,28). Amit a zsinattal kapcsolatban olvashatunk, az a Szentlélek lelkipásztori terve, és nem emberi mű.

A Szentlélek közlésének semmi köze nincsen mágikus hatásokhoz. Ez a közlő hatalom erkölcsi előfeltételekhez van kötve, pénzért nem szerezhető meg. Ezért az apostolok mindenütt a bűn elhagyását és a szentségre való törekvést sürgetik. Ananiás és Szafira a Szentlélek ellen vétkeztek: arra vetemedtek – mondja nekik Péter –, hogy becsapják a Szentleket és próbára tegyét az Úr Lelkét. (ApCsel 5,3.9). István diákonus üldözői ez a vád éri: “Mindig ellenálltatok a Szentléleknek” (7,51). A 9. fejezet 31. versének a kéziratokban kissé eltérő szövege azt jelenti ki, hogy az Egyház a Szentlélek segítségével (vagy vigasztalásával, vagy bátorításával) terjedt el, vagy sokasodott meg. Mindenesetre a Léleknek, mint a keresztények erkölcsi élete alapvető elvének szerepét nem tünteti fel kifejezetten az ApCsel, de ez a szerep egyébként kétségtelen és magátólértendő. Jellemző, hogy a jeruzsálemi őskeresztények közösségi életének leírását (2,42-47 és 4,32-35) mindkét helyen a Szentlélek leszállása előzi meg.

A keresztények megjelölésére néhány esetben ez a cím fordul elő: “a szentek” (ApCsel 9,13.32.41; 26,10). Szent Pál sokkal sűrűbben használja a “szentek” megjelölést: 1 Kor 1,2; 6,12; 14,33; 16,1.15; Róm 1,7; 8,27; 12,13; 15,25.26.31; 16,2.15. Ez a cím egyébként a messiási közösség tagjaira érvényes, arra a közösségre, amelynek a prófétai jövendölések a Lélek-adományozást megígérték. Nem azt jelenti a cím, hogy az összes ke-

resztények erkölcsi tekintetben is “szentek”; de mivel Istennek vannak szentelve, kötelességük szentségre törekedni (ApCsel 20,32; és 26,18: “a megszentelték” - ezt vö. a következő helyekkel: MTörv 33,3k; Kol 1,12; Ef 1,18).

Az ősegyházban a Szentlélek működése mindig tökéletes összhangban van az egyházi hierarchiával. Legkisebb nyoma sincsen annak, hogy megkülönböztetést tettek volna a karizmatikusok és a hivatali Egyház között. A hívő közösség rendszerint csak a hierarchia közvetítésével nyeri el a Szentlelket. Pünkösdkor az összes tanítványokra, de elsősorban az apostolokra szállt le a Szentlélek. Később az ő imádságuk, vagy legalábbis missziós tevékenységük nyomán szállt le a Szentlélek Szamaria újonnan megtért lakóira (ApCsel 8,16k), továbbá Kornéliuszra és házanépére (10,44; 11,15). Az apostolok és a Szentlélek az egyházi tekintélynek egyetlen elvét alkotják. (Vö. 5,32: az apostolok a Szentlélekkel együtt tanú Jézus halálának és megdicsőülésének).

Kétségtelen ugyan, hogy karizmatikus emberek is tág teret kaptak az Egyházban, és ezeket a Szentlélek olykor kézzelfoghatóan vezette, mint a hierarchia tagjait. De lelki hatásuk csak akkor lehetett valódi, ha beleilleszkedett a hivatali egyház keretébe. Antiochiában a jeruzsálemi egyháztól eltérően nem közvetlenül az apostolok vezették a hívők közösségét. Az antiochiai egyház élén “próféták” (öten) álltak: Barnabás, a Nígernek is nevezett Simon, a cirenei Lucius, (Heródes tejtestvére) Manaén és Saul (ApCsel 13,1). De a vezetők itt sem kizárólag karizmatikusokból kerültek ki. Mindannyian az apostolok tanításában nyertek oktatást, és az egyházközség vezetésében a Tizenkettőtől, mint hivatali személyektől fügtek.

A Pál által alapított egyházközségekben is a sokrétű lelki adományokban (karizmákban) mutatkozik meg a Szentlélek ereje. A Lélek egységet teremt a sokféleségben, gondoskodik a szeretetről, türelemről, békéről, kedvességről, de a bátor tanúságtételre is erőt ad (vö. 1 Kor 12; Gal 5,22-25). A lelki fegyverekről szóló képben az ígahirdetés szava, mint a “Lélek kardja” szerepel, mely elkülönít és tisztít (Ef 6,17). A Szentlélek biztosítja minden közösség elevenségét, és Ő a “hosszú lélegzet” Isten népének történelmi útján. Szent Pál szerint a Szentlelket minden más lehetséges szellemtől abban különböztethetjük meg, hogy a Szentlélek ott van, ahol Krisztust Úrként (=Istenként) ismerik el, és ezért mindenkinek javáról, a közösség építéséről esik szó (1 Kor 12,3.7; 14,4k). Különösen a házaknál tartott közösségi étkezési összejövetelek voltak a feltámadt Jézussal a Lélekben és a kenyér és bor színeiben való találkozásnak helyei. A Szentlélek legdöntőbb adománya a szeretet: “a nekünk ajándékozott Szentlélekkel kiáradt szívünkbe az Isten szeretete” – írja Szent Pál a római keresztény közösségnek (Róm 5,5).

A keresztények közreműködése. – Ezt a szeretetet az egész teremtett világban elterjeszteni lesz a keresztények állandó feladata. Közre kell működniük abban, hogy “megújuljon a föld színe”, mert a teremtett világ, a természet még nyög, sóhajtozik a hiábavalóság és a romlandóság szolgálta alá és vajúdásában hasonlít a szülő asszonyhoz. Erőtlén imádságunkban a Lélek jön segítségünkre, amikor bennünk “kimondhatatlan fohászokodásokkal” elmondja, amit mi nem tudunk úgy kérni, ahogy kell (Róm 8,18-27). A jánosi hagyomány szerint a Lélek a Messiás bensejéből fakadóan viszi végbe a “felülről való újjászületést”, és az élet forrásává lesz az emberben (Jn 3-4; 7,37kk). Mint “kenet” és benső “tanító” vezeti az Egyház tagjait és elevenen tartja Jézus emlékezetét (1 Jn 2,27). A keresztényeket az apostolok oktatták (2,24; 1,3); de a külső tanítás csak a Szentlélek kegyelme által hatol a szívekbe (vö. 2,20). A Jézushoz való kötődés biztosítása, valamint az emlékeztetés és tanítás funkciója rámutat a Lélek fontos jelentőségére az Egyház életében.

VIZSGÁLJÁTOK MEG A SZELLEMEKET, VAJON ISTENTŐL SZÁRMAZNAK-E...? A feltűnő jelenségek, miként a nyelveken való szólás és a prófétai adományok nem csak manapság töltik el a karizmatikus és pünkösdista csoportokat. A korintusi keresztények is ebben látták a tényleges megváltásuk kiváló jelét: az Istennel való egység érzése, a teljesség megtapasztalása és a problémák és szükségletek kirekesztése felizgatta őket. A végzetbe vetett hit ólomsúlyával és a késői ókori társadalom szétziláltságával szemben keresték a kiutat és a védettséget. Az entuziasztikus (lelkesült) magas feszültség és az önmagukat elit, kiváltságos csoportnak tartott “karizmatikusok” öntudata uralta az istentiszteleti összejöveteleket. Ha csak egy pillanatra is betekintünk az 1 Kor 14. fejezet leírásába, megsejthetjük, hogy ez zavargó (turbulens) szituációhoz vezetett, ahol a nyelv adományával megáldottak elragadtatásukban szünet nélkül beszéltek, sugallatokra hivatkoztak és önző módon oda voltak az ekzsztatikus élményekért. Szent Pál a “különösnek” éppen ebben a megnyilatkozásában látja a veszélyt: “Ezért ti is, ha egyszer törekedtek a lelki adományok elnyerésére, igyekezzetek a közösség épülésére bővelkedni bennük... A közösségben azonban inkább szólókat érthető szót, azért, hogy másokat tanítsátok, mint tízezer szót az elragadtatás nyelvén” (14,12.19). Szent Pál is ismeri az ekzsztatikus beszédet, de a közösség érdekében inkább lemond erről, hogy a keresztények összejövetele a kívülállók előtt ne tűnjön tébolydának (14,20), hanem ez inkább a prófétai belátás révén Isten imádsághoz vezessen. Az istentiszteleti összejövetelekkel kapcsolatban Pál különösen kiemeli tehát a nyelvek adományát és a prófétálást. Az érték-piramis alapja a szeretet, ezen kell nyugodnia a lelki adományoknak, azaz a karizmáknak, ezeknek csúcsa pedig a prófétálás. A prófétálás a jelen fejezetben elsősorban az isteni dolgokról való, Istentől sugalmazott beszédet, lelkesülést jelent, mellyel a jövendölés is sokszor kapcsolatban áll. A pró-

fétálás adományát egy hitetlen azáltal tapasztalja meg, hogy a lelkesen beszélő megcáfolja helytelen vélekedését, megítéli bűnös, természetellenes életét, szívének titkait a természetfeletti gondolatolvasással feltárja, – s akkor a hitetlen leborul és megtér (14,24-25).

A karizmák rangsorában a "próféták" rendszerint az "apostolok" után a második helyen állnak (1 Kor12,28-29; Ef 4,11; vö. azonban 1 Kor 12,10; Róm 12,6; Lk 11,49). A "próféták" a Szentlélek meghívott tanúi (Jel 1,3 és 2,7; 1 Tessz 5,19-20), amiként az "apostolok" a feltámadt Krisztus tanúi és ők hirdetik a "kerügmát" (ApCsel 2,22). A keresztyén próféták feladata nem korlátozódik arra, hogy megmondják a jövőt (ApCsel 11,28; 21,11), vagy hogy a szívekbe látnak (1 Kor 14,24-25); ők "az emberek épülésére, buzdítására és vigasztalására" beszélnek (1 Kor 14,3; vö. ApCsel 4,36; 11,23-24), és pedig a Szentlélek által adott kinyilatkoztatások révén. Ezért állnak közel a nyelveken szólókhöz (ApCsel 2,4; 19,6), de ezeknél magasabb rangban vannak, mivel tanításuk érthető. A "próféták" főfeladata az lehetett, hogy Szentírást, elsősorban a régi próféták jóvendőléseit Szentlélektől megvilágosítva magyarázták (1 Pét 1,10-12) és ezáltal feltárták az isteni üdvtér "misztériumát" (1 Kor 13,2; Ef 3,5; Róm 16,25). Ezért szerepelnek az "apostollokkal" együtt mint az Egyház fundamentumai (Ef 2,20).

Isten Szentlelke nem az istenség utáni ellenállhatalan vágyban nyilvánul meg, hanem Jézusnak mint Úrnak konkrét megvallásában (1 Kor 12,3) és a szeretetben mint a legnagyobb kegyelmi adományban (1 Kor 12,13). Ezek a kritériumok még az első keresztyén század végén is érvényben vannak az 1. János-levél szerzője számára: "ne higgyetek minden léleknek, hanem vizsgáljátok meg, hogy Istentől származnak-e, mert sok hamis próféta rontott a világra. Az Istentől származó lelket erről ismeritek fel: minden lélek, amely megvallja, hogy Jézus Krisztus testben jött el, az Istentől való" (1 Jn 4,1k).

...DE A LELKET KI NE OLTSÁTOK! Természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy lelki krízisek idején – mint a mienkében is – a kiút, az orvoslás és a védettség utáni vágy, amely a karizmatikus csoportokban megnyilvánul, mindig is reakció egy hiányra. Egy olyan Egyház, mely túlonúl hangsúlyozza az intézményi-bürokratikus elemet, az alapvető döntéseket az tisztségviselők szűk csoportjának tartja fenn, egzisztenciális problémákat törvényekkel akar szabályozni és a társadalmilag már amúgy is elfogadott dolgoknak megkettőzéséhez jut, – nem lehet válasz erre a hiányra, deficitre. Miként tudják itt a kívülállók az élő Isten jelenlétét az Egyház istentiszteletein megtapasztalni? Miként szerzetik meg Pál bátorító tapasztalatát: "Ahol az Úr Lelke, ott a szabadság" (2 Kor 3,17)? Mivel Krisztus Lelke a Szentlélek, ahol Ő van, ott a szabadság, mely leönti az ószövetségi törvény korlátait. Így a páli figyelmeztetés a tesszalónikai hívekhez ma újra aktuális: "A Lelket ki ne oltsátok! A prófétai beszédet meg ne vessétek. Mindent vizsgáljatok meg; ami jó, azt tartsátok meg. Mindenfajta rossztól óvakodjatok!" (1 Tessz 5,19-22).

*Élő Ige***BIBLIAISKOLA****Szent Jeromos Bibliatársulat****A HEGYI BESZÉD****Máté tanítása a közösségről***A.) Alap gondolat*

Az apostoli zsinat leírásából megismertük Lukács közösségkoncepcióját, most pedig a Hegyi Beszéd tanulmányozása során Máté felfogásával ismerkedünk meg. A két szinoptikus összehasonlítása során szemünkbe ötlük, hogy mind Máté, mind Lukács a „Boldogságokkal” kezdi a „Hegyi Beszédet”. A „Hegyi Beszéd” elnevezés Máté szövegére vezethető vissza („fölment a hegyre”). Lukácsnál egy sík helyre megy Jézus, így Lukács evangéliumában ez a rész a „Jézus beszédeinek gyűjteménye” címet kapta. Világosan látható, hogy mindkét evangélista azonos forrásból dolgozott, az ún. Logion forrásból (Jézus beszédeinek gyűjteménye), de azt mindegyikük átdolgozta saját közösségük számára. Abból, ahogyan Máté „Hegyi Beszéd”-dé formálta a Jézusról szóló hagyományanyagot – vagyis az evangélista szerkesztői tevékenységéből – kapjuk meg a kulcsot a mátéi közösségkoncepcióhoz: ebből ismerhetjük fel, hogy közössége számára mindezzel valójában mit is akart mondani.

B.) Szentírási szöveg:

Mt 4,23-5,12

²³ Jézus ezután bejárta egész Galileát. Tanított a zsinagógáikban, hirdette az ország örömhírét és meggyógyított minden betegséget és minden bajt a nép között.

²⁴ Eljutott a híre egész Szíriába, és odavitték hozzá mindazokat, akik rosszul voltak, akiket különféle betegség és kínoak gyötörtek, az ördögtől megszállottakat, holdkórosokat és bénákat, ő pedig meggyógyította őket. ²⁵ Nagy népsereg követte Galileából és a Tízvárosból, Jeruzsálemből, Júdeából és a Jordánon túlról.

¹ A tömeget látva fölment a hegyre.

² Leült, a tanítványai odajöttek hozzá, ő pedig szólásra nyitva ajkát, így tanította őket:

³ „Boldogok a lélekben szegények, mert ők a mennyek országa.

⁴ Boldogok akik most sírnak, mert ők majd vigasztalást nyernek.

⁵ Boldogok a szelídek mert ők öröklik a földet.

⁶ Boldogok, akik éheznek és szomjazzák az igazságot, mert ők majd jóllakna.

⁷ Boldogok az irgalmasok, mert ők majd irgalomra találnak.

⁸ Boldogok a szívűekben tiszták, mert ők látni fogják Istent.

⁹ Boldogok a békességszerzők, mert őket Isten fiainak fogják hívni.

¹⁰ Boldogok, akiket az igazság miatt üldöznek, mert ők a mennyek országa.

¹¹ Boldogok vagytok, amikor gyaláznak és üldöznek titeket és hazudozva minden rosszat mondanak rátok miattam. ¹² Örüljétek és ujjongjatok, mert jutalmatok nagy a mennyekben; így üldözték ugyanis a prófétákat is, akik előtettek voltak.

Lk 6,17-26

¹⁷ Majd lement velük és megállt egy sík helyen. Vele volt tanítványainak egy nagy csoportja és hatalmas népsokaság egész Júdeából, Jeruzsálemből, Tírusz és Szidón tengermellékéről, ¹⁸ akik eljöttek, hogy hallgassák őt és meggyógyuljanak betegségeikből. Akiket pedig tisztátalan lelkek gyötörtek, meggyógyultak. ¹⁹ Az egész tömeg érinteni akarta őt, mert erő áradt ki belőle és meggyógyította mindnyájukat.

²⁰ Akkor szeméit tanítványaira emelte, és így szólt:

²¹ „Boldogok vagytok ti szegények, mert tiétek az Isten országa.

Boldogok vagytok, akik most éheztek, mert kielégítenek benneteket.

Boldogok vagytok, akik most sírtok, mert nevetni fogtok.

²² Boldogok lesztek amikor gyűlölnék titeket az emberek, amikor kirekesztenek és szidalmaznak és kivetik neveteket az Emberfiáért! ²³ Örüljétek azon a napon és vigadjatok, mert íme nagy a ti jutalmatok a mennyben! Hiszen atyáik éppen így cselekedtek a prófétákkal.

²⁴ De jaj nektek gazdagok, mert megkaptátok vigasztalásokat!

²⁵ Jaj nektek, akik most jóllaktatok, mert éhezni fogtok!

Jaj nektek, akik most nevettek, mert majd gyászoltok és sírtok!

²⁶ Jaj nektek, amikor mindenki magasztal titeket mert atyáik éppen így cselekedtek a hamis prófétákkal!

C.) Bevezetés

1. Máté Hegyi Beszédének összehasonlítása Lukács szövegével

	Mt 5-7	Lk 6	Lk
Bevezetés	5,1-2	20a	
A Nyolc Boldogság	3-12	20b-23	
Só és fény	13,14-16		14,34-35; 11,33
Törvény	17-20		
egy vesszőcske sem	18		16,17
Gyilkosság	21-26		
úton a bíróhoz	25-26		12,57-59
Házasságtörés	27-30		
Válás	31-32		16,18
Hamis eskü	33-37		
Bosszú	38-42	29-30	
Ellenségszeretet	43-45	27-28	
	46-48	32,36	
Alamizsna	6,1-4		
Imádság	5-15		
Mi Atyánk	9-13		11,2-4
Böjt	16-18		
Kincs és aggodás	19-34		12,22-34
a szem	22-23		11,33-36
két úr	24		16,13
Ne ítéljete	7,1-2	37-38	
A képmutató és a gerenda	3-5	37-38	
Szent dolgok	6		
Az ima meghallgatása	7,11		11,9-13
Aranyszabály	12	31	
Szűk kapu	13-14		13,23-24
A fa és a gyümölcs	15-20	43-45	
Uram, Uram	21-23	46	
sohasem ismertelek!	22-23		13,26-27
A sziklára épített ház	24-27	47-49	
Befejezés	28-29		vö. 7,1

2. A Hegyi Beszéd felépítése

a. A Hegyi Beszéd külső kerete

4,25	Nagy népsereg követte (...)	
5,1	A tömeg láttára Jézus fölment a hegyre (...)	
5,2	Akkor szólásra nyitva ajkát,	}
	így tanította őket:	
5,3-7,27	A HEGYI BESZÉD	}
7,28	Ezzel Jézus befejezte beszédét.	
	A nép álmélkodott tanításán (...)	
8,1	Amikor lejött a hegyről	
	nagy sokaság követte.	

b. A Hegyi Beszéd áttekintése

1.	Külső körülmények	Mt 4,25-5,2
2.	Bevezetés: a nagy küldetés	Mt 5,3-16
2.1.	A nyolc boldogság	Mt 5,3-12
2.2.	Amit a világ számára jelent	Mt 5,13-16
3.	Főrész: a Törvény tökéletesítése	Mt 5,17-7,12
3.1	Bevezetés: a Törvény megvalósítása	Mt 5,17-20
3.2	Ellentét: rosszat gyökerénél megragadni	Mt 5,21-48
3.2.1.	Az agresszió	Mt 5,21-26
3.2.2.	A házasságtörés	Mt 5,27-30
3.2.3.	A válás	Mt 5,31-32
3.2.4.	A hamis eskü	Mt 5,33-37
3.2.5.	A bosszú	Mt 5,38-42
3.2.6.	A szeretet szűkössége	Mt 5,43-48
3.3	A jámborság: kit szolgálok önmagamat vagy Istent?	Mt 6,1-18
3.3.1	Az alamizsna	Mt 6,1-18
3.3.2.	Az ima: a MI ATYÁNK	Mt 6,5-15
3.3.3.	A bűjt	Mt 6,16-18
3.4.	A világgal való új kapcsolat: A „szabadság”	Mt 6,19-7,18
3.4.1.	Szabadság az anyagi javaktól	Mt 6,19-24
3.4.2.	Szabadság az aggodástól	Mt 6,25-34
3.4.3.	Szabadság az ítélkezéstől	Mt 7,1-5
3.4.4.	A lelkek megkülönböztetése	Mt 7,6
3.4.5.	A bizakodó ima	Mt 7,7-11
3.5.	Lezárás: Az „aranszabály”	Mt 7,12
4.	Befejezés: Felhívás a döntésre	Mt 7,13-27
4.1.	Választás a két út között	Mt 7,13-14
4.2	Választás az igazi és hamis próféták között	Mt 7,15-20
4.3.	Választás az igazi és a hamis tanítványok között	Mt 7,21-23
4.4.	Választás a sziklára vagy a homokra való építés közt	Mt 7,24-27
5.	Külső körülmények	Mt 7,28-8,1

3. Egybehangzás

- nagy népsereg követte Jézust
- mindenkit meggyógyított
- boldogságok;
- részleges egybehangzások némelyik boldogságnál,
mint pl. Lk 6,22 és Mt 5,11

Különbségek

Lk	Mt
– lement a hegyről egy sík helyre	– fölment a hegyre
– közvetlen megszólítás:
„boldogok vagytok”	– harmadik személyben való megszólítás: „boldogok, akik” (kivétel: 11.v.)
– négy boldogság	– kilenc boldogság
– Boldogok vagytok, ti szegények	– Boldogok a lélekben szegények
– Boldogok vagytok, akik most éheztek	– Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságot
– jajok	

Mit lehet megállapítani ezekből az egybehangzásokból és különbségekből? Az első kérdés az, hogy vajon melyik evangélista őrizte meg pontosabban az eredeti megfogalmazást. Négy boldogság mindkét evangélistánál szerepel. Itt csak a beszédforma különbözik, és egy-két kiegészítés található Máténál. E négy boldogság esetében az a valószínű, hogy Lukács tartotta meg a boldogságok eredeti formáját, Máté pedig továbblép: „spiritualizál”, elvonatkoztat, amikor nála

- a „szegények”-ből „lélekben szegények” lettek,
- az „éhezők”-ből pedig azok, „akik éheznek és szomjaznak az igazságot”.

Máténál többé már nem az ember elemi szükségleteiről van szó, hanem magatartásról. Ebbe az irányba mutat, hogy a közvetlen megszólítás is (2. személy: „boldogok vagytok ti”) Máténál közvetettbe megy át („boldogok, akik”). Könnyen meglehet az is, hogy Máté egyszerűen átvette az ószövetségi boldogságmondás formulát, amilyen pl. a Zsolt 1,1-ben található: „Boldog az az ember, aki nem követi a gonoszok tanácsát”. Az is lehet azonban, hogy Máté minden időben érvényes életszabályt akart adni, azért használta ezt az általános (harmadik személyű) megszólítást.

4. Az egyes boldogság-mondások

– „Boldogok a lélekben szegények...” Szegények azok, akik az élet árnyékos oldalán élnek, akik a gazdasági ranglista legalján állnak, akikre tetteik és sorsuk összefüggésében mint Isten által megvetettek, bűnösökre tekintettek (vö. Jn 9,2: „Ki vétkezett, ő vagy a szülei...”). Ezek a szegények azonban a prófétai hagyomány szerint Isten különös védelme alatt állnak: Isten egyenesen az ő szószólójuk (vö. Iz 3,14k; Ám 2,6k). Istennek erről a különös szere-

tetéről beszél Jézus is a szegényeknek: a leprásoknak, a betegeknek, a kitzasztottaknak, a vámosoknak és a bünösöknek, a samaritánusoknak, a nőknek és a gyermekeknek...

A „léleken szegény” kiegészítéssel Máté ennek a szegénységnek még egy további fontos vonatkozására is utal. A ‘léleken szegény’ számára egyáltalán nem az anyagi dolgok a fontosak. A szegénység nyitott, elfogadó magatartás is, amikor valaki tudatosan elfogad mindent, amit Isten küld. Az igazi ‘szegény’ csak Istenre hagyatkozik. Ehhez a magatartáshoz hozzátartozik az anyagi szegénység is, amint azt Lukács is hangsúlyozza: „Jaj nektek gazdagok, mert megkaptátok vigasztalásokat!” (Lk 6,24) A gazdagok számára állandóan ott a veszély, hogy önmagukban és a pénzükben bízva elhagyják Istent.

- „Boldogok, akik most sírnak...” A második boldogság ismét említi a szegények szenvedését, és újra megadja ezeknek az embereknek a vigasztalás ígértét, a vigasztalást, amelyről a Jel 21,3k is beszél: Isten „letöröl majd a szemükről minden könnyet, és nem lesz többé sem halál, sem gyász, sem jajgatás és fájdalom.”

- „Boldogok a szelídek...” Akik nem alkalmaznak erőszakot, azoké lesz az ország. Egy olyan világban, ahol az a tapasztalat, hogy a hatalmasok magukhoz ragadják a hatalmat, a kisemmizetteknek és gyengéknek szóló ígértet egyben provokáció is azok számára, akik a hatalmat gyakorolják.

- „Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságot...” Ismét a szegényekről és a szükségét szenvedőkről van szó. Máté kiegészítésében „az igazságot” Máté egyik kulcsszava szerepel. Az „igazság” maga a szövetséghez hű Isten, aki megköveteli, hogy az ember is ugyanúgy öhozzá hasonlóan, igaz módon éljen. Aki nem vágyik erre (nem éhezi és szomjazza ezt), az nem nyeri el az „igazságot”. Ez az „igazság” az egész Hegyi Beszéd alapmotívuma.

- „Boldogok az irgalmasok...” Amint Isten cselekvése az embert válaszra készíti, úgy itt az ember irgalmassága is kiváltja Isten irgalmát: „amilyen mértékkel mértek, olyan mértékkel mérnek majd nektek is” (Mt 7,2).

- „Boldogok a szívükben tiszták...” A szív az ember egész valóját, egzisztenciáját jelenti, nem csak a benső énjét. Istent látni a legnagyobb dolog, ezt helyezi kilátásba a boldogság-mondás.

- „Boldogok a békességszerzők...” Nem a békés természetű emberekre gondol, hanem olyan magatartásról beszél, amely kiengesztelődést eredményez, vagyis nem az egyén békéjét (az én Istenem és én), hanem társadalmi, közösségi békét. Az „Isten fiai” kifejezés Isten kedveltjeit jelenti (akiket Isten különösen kedvel, vö. Zsolt 2,7: „Fiam vagy te”). Egész Izraelt, a királyt vagy egyes hívőket is lehet így nevezni.

- „Boldogok, akiket az igazság miatt üldöznek...” Ez már utalás a korai egyház közösségének helyzetére. A tanítványi mivolt ismertető jegye az üldözés, az üldöztetés hozzátartozik Jézus követéséhez.

- „mert övék a mennyek országa” Ez a fordulat fogja keretbe Máténál a hat boldogság-mondást (vö. Mt 5,3). A „mennyek országa” ill. az „Isten országa” Jézus egész igehirdetésének témája: „Térjete meg, mert elközelgett a mennyek országa” (Mt 4,17; vö. Mk 1,15; Lk 4,15). „Boldogok vagytok, amikor gyaláznak és üldöznek titeket és hazudozva minden rosszat mondanak rátok miattam.” A harmadik személyben elhangzó mondat itt átvált a közvetlen megszólításra: „Boldogok vagytok...” (vö. Lukács szövegét, aki a boldogság-mondást más formában is megőrizte).

5. A boldogság-mondások értelmezése

A boldogságok mind Máténál, mind Lukácsnál Jézus beszédének az elején található. Elsőként tehát nem követelések hangzanak el, hanem ígéretek. Mert ezekből az ígéretekből bontakozik ki az a keresztény magatartás, amelyről a beszéd további része szól: „Tehát legyetek tökéletesek, mint ahogy a ti mennyi Atyátok tökéletes” (Mt 5,48).

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Boldogságok (Énekelj az Úrnak c. dalgűjtemény)	szöveg és dallam, 489. o.	kotta, 10 perc
2. A Hegyi Beszéd megközelítése: A köznapi beszéd fordulatai közt is szerepel, ezért aztán sokféle dolgot juttathat eszűnkbe ez a címszó. Ezek lehetnek olyan idézetek is a nagyobb szövegösszefűggésekből, mint a „Nyolc Boldogság”, egyes példázatok vagy a „Mi Atyánk”.	Mi jut eszembe a Hegyi Beszéd címszóról? Asszociáció. Az óravezető felírja egy nagy papírra amit a résztvevők mondanak.	nagy papír, filctoll 10 perc
3. A „Hegyi Beszéd” két megfogalmazása: Arra a kérdésre, hogy hol szerepel a Hegyi Beszéd a Bibliában, azt a feleletet kapjuk, hogy két helyen, Máténál és Lukácsnál. Mindketten azonos forrást használnak (a Logion-forrás, Q). Mindkét evangélista átdolgozta ezt a forrásanyagot a	az óravezető előadása, a résztvevők jegyzetelnek	nagy alakban megrajzolt táblázatok, jegyzetfüzet, ceruza, 30 perc

saját közössége számára. A „Hegyi Beszéd” elnevezés arra a helyre vezethető vissza, ahol Máténál elhangzik („fölment a hegyre”).

Máté Hegyi Beszédének összehasonlítása Lukács szövegével ld. Bevezetés 1.

A Hegyi Beszéd felépítése ld. Bevezetés 2.

A Hegyi Beszéd külső kerete ld. Bevezetés 2/a

A Hegyi Beszéd áttekintése ld. Bevezetés 2/b

4. A boldogságok kétféle megfogalmazása: ld B.) Szentírási szöveg és a Bevezetés 3.

szövegösszehasonlítás, egyéni, írásbeli munka, összesítés a táblán, írásban

az egymásmellé ki-gépelt szentírási szöveg ld. B.), színes filctollak az egybehangzások és a különbségek aláhúzó-gatáshoz, tábla, kréta, 30 perc

5. A Nyolc Boldogság, ld. Bevezetés 4. 5.

az óravezető előadása, a résztvevők jegyzetelnek rövid csend után az óravezető felolvassa az elmélkedés szövegét

tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 30 perc kotta, gyertya, az elmélkedés szövege, 5 perc

6. Befejező elmélkedés ld. szemben, 21.o..., ének

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a huszadik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1998. március.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Vágvölgyi Éva

A Nyolc Boldogság

»Boldogok a lélekben szegények« – vagyis boldogok azok, akik mindenüket odaadták Istennek, akiknek csak egy úr van a lelkében: az Úr.

»Boldogok a szomorkodók« – vagyis boldogok, akik nem az örömet keresik, akik nem menekülnek el a nehézségek elől, akik magukhoz ölelik a fájdalmat, a keresztet.

»Boldogok a szelídek« – vagyis boldogok, akik a kicsiséget választják a hatalom helyett, eltűrik a bántást és megaláztatást, és nem ütnek vissza.

»Boldogok, kik éheznek és szomjazzák az igazságot« – vagyis boldogok, akiknek mindennél fontosabb az isteni igazságok, a Kinyilatkoztatás megismerése.

»Boldogok az irgalmasok« – vagyis boldogok, akik nem ítélnék meg, nem szólnak meg senkit, mindig új, tiszta lapot adnak a másiknak, hogy újakezdhessen, nem tartják számon a rosszat, és nem vetik senkinek a szemére.

»Boldogok a tiszta szívűek« – vagyis boldogok, akikben nincs előítélet, annak látnak mindent és mindenkit, ami, akik meglátják a jót és a szépet maguk körül.

»Boldogok a békességesek« – vagyis boldogok, akik eltűrik az igazságtalanságot, akiknek a szeretet az egyetlen fegyverük, akiket az őket ért sérelem és bántás csak még nagyobb szeretetre sarkall.

»Boldogok, akiket az igazságért üldöznek« – vagyis boldogok, akiket azért gyűlölnék, mert igazak, vagyis mert Isten törvényei szerint élnek, Jézus útján járnak; akiket azért gyűlölnék, mert szeretni, adni próbálnak. Boldogok, akiket szeretetük el nem fogadásában Jézussal együtt keresztre feszítenek.

Mindegyik boldogság utat jelent, melyen elindulva, előre haladva boldoggá válhatunk. Nem kapjuk: mi válnunk azzá. Sokszor nehéz és keserves, mert újra és újra oda kell adni valamit magunkból, a természetes emberi indulatainkból, vágyainkból. Legfőképpen azt a legalapvetőbb vágyunkat, hogy boldogok szeretnénk lenni:

»Aki meg akarja találni életét, elveszíti azt, de aki érettem elveszíti életét, megtalálja azt» (Mt 10,39).

A mai világban mást sem tapasztalunk, mint hogy mindenki önmagát akarja megvalósítani. Aki önmaga megvalósításán fáradozik, annak kevés ideje és energiája jut arra, hogy másokkal is törődjön. Rosszabb esetben át-gázol rajtuk, jó esetben csak közömbös, nem pazarolja rájuk az idejét és energiáját. És miközben egyre sikeresebben jut előre, a kitűzött cél felé, egyre inkább elveszti önmagát, az emberségét.

A másik ember, aki elindul az Isten által mutatott valamelyik úton, aki nem önmaga megvalósításán, hanem az Isten országának megvalósításán fáradozik, az egyre szebb, egyre tökéletesebb ember lesz, egyre inkább megvalósul, kiteljesedik.

Úr csak egy van, az Isten. Ha uralkodni akarunk, ha istennek akarunk látszani, eleve bukásra vagyunk ítélve.

Mi szolgálak vagyunk, és csakis a szolgálatban valósulhatunk meg, találhatunk önmagunkra.

Minél szolgálabb valaki, annál közelebb kerül Istenhez.

Kiknek a példája segít bennünket ebben?

Jézus: kiüresítette önmagát.

»Ő, isteni mivoltában nem tartotta Istennel való egyenlőségét olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodjék, inkább szolgálai alakot öltve kifosztotta önmagát és hasonló lett az emberekhez» (Fil 2,6-7).

Mária: átadta önmagát

»Az Úr szolgáló leánya vagyok» (Lk 1,38)

Mi legkönnyebben Mária útját tudjuk követni: átadjuk magunkat Isten akarátának, igent mondunk rá, életünk értelme és célja Isten szolgálata. Máriának különleges, egyszeri és ismétелhetetlen feladatot adott Isten: benne, az ő testében kapott emberi testet a Fiúisten, mikor gyermekként világra hozta. Mi, testben nem szüljük világra Jézust, de lélekben bizony újra és újra világra hozhatjuk, és hozzuk is, minél hasonlóbakká válunk Jézushoz.

A jelen bevezető után a Jeromos füzetek következő számaiban folytatólagosan közöljük a Katolikus Bibliaszövetség hongkongi világtalálkozója közös bibliaolvasásainak módszertani vázlatát a *Bulletin Dei Verbum* 3-4/1996. számából, Székely István fordításában.

Carlos Mesters

Támpontok a csoportos bibliaolvasáshoz

»Én azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségben legyen« (Jn 10,10).

1. A*szöveg: Jn 4,1-42 (Jézus beszélgetése a samariai asszonnyal)

1-6.v. A helyszín leírása, ahol ez a beszélgetés folyik.

7-26.v. Párbeszéd Jézus és a samariai asszony között:

7-15.v. a vízről,

16-18.v. az asszony férjéről,

19-25.v. az imádás helyéről.

27-30.v. A párbeszéd hatása az asszonyra.

31-38.v. A párbeszéd hatása Jézusra.

39-40.v. Jézus samariai missziójának eredménye.

2. Előzetes megjegyzés: Egy szöveg – többféle megközelítés

2.1 A hongkongi, V. kongresszus jeligeje: »Én azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségben legyen« (Jn 10,10). A Katolikus Bibliaszövetség azt javasolta, hogy az együttlét minden napján legyen közös, imádságos szentírásolvasás, Jn 4,1-42 szövegéből kiindulva.

Ez azon a megfontoláson alapult, hogy ezekben a napokban nem csak az egyes kontinenseken a Biblia használatával szerzett tapasztalatainkat kell kicserélnünk, hanem közösen oda kell állnunk Isten igéje elé, hogy közvetlenül igyunk abból a forrásból, amelyet a Jn 4,14 szerint magunkban hordozunk.

2.2 A szöveg olyan, mint egy ember: a látószögtől függően igen eltérő »felvételeket« készíthetünk róla, különböző irányokból közelíthetjük meg. Ezt szeretnénk tenni a következő tíz megközelítés során. Bár így elkerülhetetlenek bizonyos ismétlődések, mégis e nagyon eltérő

rő utak segíteni fognak abban, hogy felfedezzük Isten szavának gazdagságát, mégpedig nem csak a szöveg, hanem a mi életünk vonatkozásában is.

Ugyanannak a szövegnek ismételten visszatérő olvasása felbátorít bennünket, hogy megnyíljunk mások felé, s így részesítsük őket hittapasztalatainkból, Isten szavának gyümölcsötzetéséből.

2.3 Egy szöveg a szerző és olvasói közti párbeszédéből ered. A szavakat, kifejezéseket két dolog határozza meg: a tartalom, amit a szerző közölni akar, és az olvasótábor, akiknek ír. A Jn 4,1-42 szerzője annak a közösségnek a nehézségeit tartotta szem előtt, amelynek a számára írt. E közösség sajátos helyzete határozza meg a szövegben előforduló szavak választékát.

Ezért abból, amit a szöveg Jézusról elmond, nem minden felel meg a történeti tényeknek. Számos olyan elemmel találkozhatunk, amelyek többet elárulnak a Kr. utáni 80-as vagy 90-es évek keresztény közösségének helyzetéről, mint a 30-as éveknek, azaz Jézus korának történeti valóságáról. A szöveg sok szimbolikus elemet tartalmaz, ezek azonban történeti tényekként szerepelnek.

2.4 Ugyanígy, ha a szöveg mai jelentését keressük, ezt nem tehetjük úgy, hogy kizárólag a múltat tanulmányozzuk. Ez fontos ugyan, de ugyanilyen fontos saját közös tapasztalatunk a ma közöttünk élő Krisztussal: azok a kérdések, amelyeket közösségünk tagjai tesznek fel a szöveg kapcsán, és Jézusban való hitünk mai nehézségei. Mai kérdéseink azok a vezetékek, amelyeken át áram folyik, hogy felgyűjtsa életünkben a szöveg fényét.

Ennek következtében a szöveg által adott válasz, azaz a szöveg jelentése eltérő lesz a szerint, hogy azt Latin-Amerikában, Afrikában, Ázsiában, Óceániában vagy Európában olvassuk, mert minden világ-rész a maga saját problémáit ismeri fel a szövegben. S eközben bennünket mindnyájunkat összeköt ugyanaz a szöveg, ugyanaz az Isten, ugyanaz a Lélek, ugyanaz a Jézus, ugyanaz a küzdelem és élniakarás, ugyanaz az őszinte és kölcsönös tisztelet egymás, valamint a szöveg iránt.

2.5 A Jn 4,1-42-höz csatlakozó tíz megközelítésben a szöveget látszólag szó szerint fogjuk fel. Tudatosan mondom, hogy látszólag; valóban ugyanis a szöveget úgy kapjuk, mint »a szeretett tanítvány« közösségének hitéről tett tanúságát az első század vége táján. Nem akarunk vitatkozni arról, hogy az, amiről a szöveg beszél, valóban úgy történt-e vagy sem: azt a jelentést akarjuk megtalálni, amellyel ez a szöveg bírt az első keresztények élete és hite számára, de egyúttal azt a jelentést is, amit ma a mi számunkra nyújthat.

A tíz megközelítésben nem egzegéizist végzünk, hanem imádságos olvasást. Ennek során természetesen nem hanyagoljuk el az egzegéizist; épp ellenkezőleg: feltételezzük azt. Mert olvasásunk végső soron abban gyökerezik. A gyökér azonban annak rendje szerint a földben marad, nem mutatkozik és nem teszi ki magát a fénynek, hiszen az nem tenne jót a növénynek.

2.6 Az egyes megközelítésekhez adott írásbeli útmutatókat tekintjük csupán ösztönzésnek a beszélgetés megindításához. Céljuk az, hogy működésbe hozzák bennünk Isten szavát; párbeszédre akarnak indítani minket a szöveggel és a szöveg kapcsán egymással.

Isten szavának, amely már jelen van életünkben, virágba kell szökennie, meg kell szólítania minket, és gazdagítania kell bennünket. Ezenkívül útmutatóink néhány tanácsot és indítást adnak a továbbgondoláshoz és a gondolatcseréhez. Segíteni kívánnak abban, hogy meglássuk a kérdéses megközelítés központi mondanivalóját, és abba mélyebben behatoljunk.

3. *Hogyan használjuk az egyes megközelítésekhez adott útmutatásokat?*

3.1 Követjük Isten ígéje imádságos olvasásának módszerét, amit *lectio divina*-nak is neveznek. Minden módszer több, mint csupán gyakorlati útmutatások összessége. Valójában kapcsolat a Szentírás szövegével; ennek a kapcsolatnak abból kell kifejlődni, ahogyan a Bibliához, az Egyházhoz, Isternek életünkben jelenlévő valóságához és hívásához viszonyulunk.

3.2 A *lectio divina* ill. az imádságos szentírásolvasás négy alapmagatartása, amelyek egymásba is kapcsolódnak, az olvasás (*lectio*), az elmélkedés (*meditatio*), az ima (*oratio*) és a szemlélődés (*contemplatio*).

a/ A lekió (olvasás) során igyekszünk megérteni a szöveg szó szerinti értelmét önmagában. Idegen befolyás elkerülésére a szöveget autonóm, önálló egységnek tekintjük. Olvasásunk a tudományos egzegéizis kritikai olvasás-módján alapul, amely a szöveget a maga irodalmi és történelmi kapcsolatrendszerébe helyezi.

A közös bibliaolvasás formái

b/ A meditáció (átgondolás, elmélkedés) azt keresi, hogy mit jelent a szöveg ma a mi számunkra. Az ízlelgetés (ruminatio [‘kérődzés’]), a meditálás és a szöveg átgondolása aktualizálja annak nekünk szóló jelentését; így válik vérünnké. Az imádságos szentírásolvasás súlyponti része a meditálás.

c/ Az oráció (imádság) során a szöveg életrekelte bennünk azokat a szavakat, amelyekkel Istenhez fordulunk. Az imádságban felelünk Istennek, aki az olvasásban és a meditálásban szólott hozzánk. Az ima alakítja azt a környezetet, légkört, amelyben az egész imádságos szentírásolvasás folyik.

d/ A kontempláció (szemlélés) az a fény, amely az imádságos olvasás után a szemünkből sugárzik. Ez az az új fény, amelyben Istent, testvéreinket, az életet, a valóságot látjuk. Az élet új íze, amit Isten nyújt a részünkre.

3.3 Az imádságos szentírásolvasás három lépése – a lekción, a meditáción és az oráción – az alább javasolt módon valósulhat meg és kapcsolódhat egymáshoz:

1. Bevezetés: Kérjük a Szentlélek világosságát. Tartsunk rövid csendes szünetet az összejövetel légkörének megteremtésére.

2. Felkészülés Isten ígéjének olvasására: Valaki olvassa fel a célt, ami az illető megközelítés útmutatójában szerepel, megadva a beszélgetés központi tárgyát. Majd ismertesse a magyarázat kulcsát, hogy a Szentírás szövegének olvasásakor erre figyeljünk.

3. A szentírási szöveg elolvasása: A felolvasást kövesse rövid csendes szünet, hogy a résztvevők személyesen elmélyedjenek a szövegben. Néha a szöveg hosszú; ezért talán nem mindig szükséges az egész szöveget felolvasni.

4. Hívó beszélgetés: Ennek során a szövegnek nekünk szóló jelentését keressük. Válaszolunk az illető útmutató kérdéseire. A kérdéseket változtathatjuk, a helyzethez illeszthetjük.

5. Ima: Spontán fohászok, amelyekben a közösen vizsgált szöveg imává alakul. Befejezésül egy zsoltár elimádkozását javasoljuk.

3.4 A javaslat nem akar több lenni önmagánál! Csupán azt szolgálja, hogy a csoportok részére tájékoztató segítséget nyújtson az imádságos szentírásolvasáshoz. De minden csoport szabadon választhatja és követheti saját módszerét.

(Folytatjuk)

Cziglányi Zsolt

A perikópák magyarázatának és értelmezésének lépései

Előadás a Bibliaközpontban, 1998. jan. 14-én. Vázlat.

Bevezető megjegyzések

Egzegézis + hermeneutika = a szöveg jelentésének kutatása.

Jelentés = 1. a szöveg értelme önmagában (egzegézis) és 2. a szá-
munkra, korunk számára (hermeneutika).

A szöveg értelme önmagában: 1. mit jelent a szerző és az eredeti ol-
vasók számára (történelmi magyarázat), 2. hogyan képes jelentéshatást ki-
váltani az emberből, milyen jelentéserők vannak benne (irodalmi magya-
rázat).

Hermeneutika: mit tanít a szöveg, mire mozgósít, milyen kérdéseink-
re válaszol. A Biblia esetében mindig figyelembe kell venni, hogy

1. Normatív szöveg, vagyis hiteles értelme a hívő embert kötelezi a
benne megismert teológiai és morális igazságok elfogadására.

2. Eredeti összefüggése a kinyilatkoztatást befogadó közösség, az
Egyház: az írta meg benne a maga Isten-tapasztalatát, és e tapasztalat hite-
les értelmezését. Ezért a Biblia magyarázata sohasem állhat szemben az
Egyház hitével.

3. A Szentírás középpontjában Krisztus áll: Isten Igéje = Jézus. Ezért
a Szentírás nem elvont igazságok, ill. emberi bölcsességek tárháza, hanem
az élő és személyes Istenről szóló tanúskodás (szemben egyik oldalon a
racionalizmussal, a másik oldalon a gnosztikus gondolkodással).

4. Objektív értelem - szemben a relativizmussal: egy igazság van és
az megismerhető; ezt az igazságot a maga sokszínűségében, dialektikájá-
ban a Szentírás egészéből érthetjük meg az Egyház hite alapján.

5. Személyes értelmezés - szemben az üres teologizálással: Isten a
Szentírás által a hívő embert közvetlenül is vezeti: kifejezi benne akarátát,
nekünk szóló tanítását. Ezért a Biblia olvasása mindig a hit választását várja.

Az egzegézis lépései:

1. Kontextus vizsgálata:

a. Mit tudunk arról a könyvről (keletkezés körülményei, szerző, teológiai szándék, stb.), amelyben található?

b. Milyen szövegkörnyezetbe illeszkedik bele? (A könyvön belül milyen nagyobb rész tartalmazza, mi előzi meg, mi követi? stb.)

2. **A műfaj megállapítása**, a műfaji jellegzetességek (pl. megállapítjuk, hogy a szöveg műfaja teofánia, majd felidézzük, hogy mi a teofánia szokásos felépítése, milyen elemek szerepelnek általában benne; a konkrét szöveg mennyiben felel meg a műfaj szabályainak: miket módosít s mi lehet a módosítások oka).

3. **Fordításkritika** (az Ószövetség esetében: UKB [Szt.IT]., UPB [új protestáns f]., KNV [Káldi-Neovulg]., Károli..., az Újszövetség esetében az előbbieket + BD [Békés-Dalos], Csia [Csia Lajos ford.] – továbbá: ha van hozzá kommentárunk, annak a fordítása, valamint idegen nyelvű fordítások)

A különböző fordítások közötti eltérések vizsgálata: mivel magyarázhatóak, mik a hangsúlybeli eltérések, milyen értelmezést tükröznek?

4. Történeti magyarázat:

a. Mit tudunk a szövegben megjelenő személyekről, történeti eseményekről, helyekről, szokásokról, adatokról?

b. Milyen értelemben voltak használatosak a lényeges fogalmak? (Szavak, kifejezések magyarázata, általában kommentár, lábjegyzet, szótár segítségével).

c. Mi a szöveg történeti kontextusa? (Milyen eszmék, elképzelések, problémák állnak a háttérben, amelyek hatnak rá, vagy amelyekkel vitatkozik?)

5. Irodalmi magyarázat:

a. Narratológiai vizsgálat (kompozíció, narráció, tér-idő szerkezet, cselekményvezetés, jellemzés stb.).

b. Stilisztikai vizsgálat (milyen stílus-eszközökkel éri el hatását?)

6. Összehasonlítás.

a. (ha van) a párhuzamos helyekkel (ha ugyanaz a szöveg, történet a Bibliában máshol is szerepel - pl. Jahvista-Elohista-Papi változatban, szinoptikusoknál stb. -, ott hogyan dolgozták fel, milyen hangsúlyokat kap?),

b. a téma vagy a teológiai szándék hasonlósága alapján (ugyanaz a téma másutt is előfordul, pl. az ártatlan ember szenvedése, Izrael és a pogányok viszonya, a hit és a cselekedetek kapcsolata, stb.),

c. a fő motívumok és a műfaj hasonlósága alapján (fő motívumok: pl. idős korban született gyermek [Izsák, Sámson, Keresztelő János], műfaj: meghívástörténetek, királyszoltárok, stb. összehasonlítása).

A hermeneutika lépései:

Előljáróban reflektáljunk önmagunkra:

a. Milyen érdeklődéssel, várakozással előfeltevéssel közelítettünk a szöveghez? (Mi ragadta meg benne a figyelmünket, s vajon miért? Mi ellen berzenkedtünk önmagunkban, és miért? Mit tudunk eddig e témáról, mennyiben alakította ez a tudásunkat? Mennyiben befolyásolják magyarázatunkat friss élményeink, vesszőparipáink?)

b. Milyen cél vezet bennünket a szöveggel való foglalkozásban?

– kériügmaticus cél: magyarázatunkat az igehirdetés szolgálatába kívánjuk állítani (a hit felkeltése, illetve megerősítése),

– kateketikai cél: magyarázatunkkal valamilyen teológiai, morális kérdést akarunk kifejteni, alátámasztani,

– apologetikus cél: magyarázatunkkal téves elképzeléseket akarunk megcáfolni,

– liturgikus cél: magyarázatunk imádságos válasz akar lenni Isten hozzánk intézett szavára.

1. Az egzegézis eredményei alapján foglaljuk össze egy mondatban a perikópa tartalmát (a téma meghatározása), keressük meg a kulcsszavakat.

2. Határozzuk meg, milyen kérdések felé nyitott a szöveg. (Mire alkalmas, és mire alkalmatlan?)

3. Viselkedésbeli, gondolkodásbeli párhuzamok és ellentétek korunkal:

a. Általános emberi tapasztalatunk alapján: az emberek viselkedése, gondolkodásmódja közötti hasonlóság és különbözőség (pl. hogyan tekintenek Jézus korában a gyermektelen asszonyra, hogyan ma, stb.).

b. A társadalomtudományok eredményei alapján: felfedezhetjük a pedagógiából, pszichológiából, szociológiából, stb. megismert törvényszerűségeket, típusokat a szövegben. Mennyire érvényesek ezek a tudományos sémák a bibliai szövegre, vagy mennyiben módosulnak? (Pl. a társadalomtudományok adnak egyfajta képet arról, hogyan működnek az emberi közösségek – a Bibliából pedig megismerjük, hogy Jézus milyenek akarja a hívek közösségét; a kettőt összehasonlíthatjuk egymással.)

4. Milyenek ismerjük meg a szövegből Istent? (Mi a teológia tanítása?)

5. Milyenek láttat a perikópa bennünket? (Milyenek vagyunk, illetve milyenek kellene lennünk? – morális tanítás).

6. Módszerek keresése (a katekézisben: milyen módszerrel lehetne a szöveget bemutatni, feldolgozni, ötletek, szemléltetés, stb.; prédikációnál: a gondolatmenet felépítése; nyitó gondolat, szemléltető példák, történetek keresése, stb.).

INNEN-ONNAN

A Bibliából ismert *Arad* város (a Negeb sivatagban, Id. Szám 21,1) a régészet tanúsága szerint ősi kultikus hely volt. Az izraelita honfoglalás korában keniták lakták (Bír 1,16); egy magaslaton volt áldozati oltáruk. Salamon korában ennek helyén – az akkor már várfalakkal védett városban – Jahve-templom működött, amelynek szentélyében egy oszlop állt; ezen feliratot nem találtak. A város a viharos évszázadok során ismételen elpusztult; a várfalakat ötször építették újra. Amikor a templomot a 8. században újjáépítették, azt a jeruzsálemihez hasonlóvá alakították, a méretek tekintetében is. Az ásatások közben előkerültek az oltárok kövei, a papoknak járó ételek edényei (felirattal), és a templomi szolgálat beosztásakor (kisorsolásakor) használt 8 vászondarab a papok neveivel. A leletek jól tükrözik a vidéki templomok Bibliából ismert sorsát: Hiszkija korában az oltárt földdel fedték be (2 Krón 31,1), Jozija alatt pedig az egész templomot lerombolták (2 Krón 34,3-7). A vár levéltárából előkerült egy levél közvetlenül a Jeruzsálem pusztulása előtti évekből, s ez a Szentírásón kívüli legkorábbi írás, amely a jeruzsálemi »Jahve házat« említi. (Holyland, 1997.aug.)

Az izraeli Holyland folyóirat hosszú cikket szentel a Jeruzsálem óvárosa alatti, »*Cidkija alagútja*« vagy »*Salamon kőbányája*« néven ismert barlangrendszernek. Az biztos, hogy a kifelé ma már elzárt folyosórendszer nem lehetett az az út, amelyen át Cidkija király elmenekült az ostromlott Jeruzsálemből (2 Kir 25,4; Jer 39,4). Az üregek

egy részét Júda királyai korában temetkezésre használták, más részei pedig – valószínűleg inkább Heródes, mint Salamon idejében – kőbányaként és kőfaragó műhelyként szolgáltak. A barlangrendszer egy részét a közelmúltban megnyitották a látogatók előtt.

(Holyland, 1997. nov.-dec.)

Názáretben a 2000. évre készülve feltárják a város egyetlen forrását, amely »*Mária kútját*« is táplálja, valamint a különböző korokban épített vízvezető csatornák és vízmerítő helyek maradványait. Maga a forrás a Szent Gábor ortodox templom kriptája alatt van. Az átalakítások után a felszínen »*Mária kútjának*« ismét a múlt századi alakja lesz látható.

(Holyland, 1997.nov.-dec.)

A múlt évben ásatások folytak a *Jeruzsálemből Betlehembe vezető út* mentén, ahol Kr. u. 450 táján templom és kolostor épült »*Mária pihenése*« emlékére. A 'Kathiszma' (szék, pihenő) néven ismert mozaik-padozatú templom nyolcszögletű volt (43 m szélességével valószínűleg a világ legnagyobb ilyen építménye). Azt a hagyományt őrizte, hogy Mária és József Betlehembe menvén ott pihentek meg.

(Holyland, 1997.nov.-dec.)

A »Bulletin Dei Verbum« egy rövid cikkben utal azokra a problémákra, amelyeket meg kell oldani, amikor a Biblia szövegét, vagy általában a vallási fogalmakat *más kultúrkörökbe ültetjük át*. Példaként említi az Ige (=Logosz) szót, amelyet kínai nyelvre legcélszerűbb a Dao (=út) szóval fordítani, a hozzá kapcsolódó szellemi-lelki tartalom miatt. Ez a fogalomátvétel hasonló Szent János evangéliumához, aki a

görög kultúra »Logosz« szavát alkalmazta. (Bull.Dei Verbum 4/97)

Koreában vannak plébániák, ahol egyes hívők kézírással leírják maguknak az egész Szentírást. – *Kamerun* egyik egyházmegyéjében egy »vándor-Bibliá«-val járják végig a plébániákat és más lelkipásztori helyeket, ahol egy-egy hétig »a Biblia hetét« ünneplik; 2000-ig az egyházmegye összes ilyen helye sorra kerül. – *A mexikói Guadalajara* biblikus intézetében állandóan 1200 tanuló – főként világi hívő – vesz részt az esti tanfolyamokon. Az országba évente mintegy 310 ezer Szentírást hoznak be Spanyolországból, több, különböző fordításban. Emellett a Szentatya kubai útja alkalmából 100 000 Bibliát készültek Kubába küldeni; az egyházmegyéik, plébániák, szerzetesrendek és iskolák 1997. novemberéig már 50 000 példány árát gyűjtötték össze. (KBF Wohltäterbrief, 1997. nov.)

A Katolikus Bibliaszövetség alapszabályát, amelyet az 1996. évi hongkongi közgyűlésen átdolgozott a világszervezet, azóta Róma jóváhagyta. A Bibliaszövetség elnöke, *W. Egger* (az olaszországi Bolzano [Bozen] püspöke) az alapszabály szétküldése alkalmával kísérőlevelében többek közt az alábbiakat írta:

»Ez a jóváhagyás a Katolikus Bibliaszövetség számára igen fontos, mert kifejezi a bizalmat a Szövetség munkája és a biblikus pasztorációban nyújtott teljesítménye iránt. A Szövetség feladata és hasznossága éppen abban áll, hogy a tapasztalat- és információcsere, valamint az együttműködés révén a Szentírás mélyebb ismeretére jutunk.«

»Fáradásainkkal elérjük, hogy a bibliaolvasás különböző formái nem szigetelődnek el egymástól. Épp ellenkezőleg, a szentírásolvasás és a biblikus apostolokodás sokféle tapasztalata kölcsönösen ki fogja egészíteni egymást. Így együttesen segítik a *katolikus* olvasást.«

»Ha ma elmélkedünk Isten szava alapján, sok hangra kell figyelünk. Az Egyház a történelem folyamán gazdag kincsesárát hozott létre a Biblia felhasználása során nyert tapasztalatokból... Ma ehhez még meg kell hallanunk az emberiség kiáltásait, és meg kell értenünk az idő jeleit.«

(KBF Wohltäterbrief, 1997. nov.)

A »*Reformátusok lapja*« 1998. jan. 11-i számában röviden ismerteti a Társulatunk kiadásában megjelent Káldi-Neovulgáta bibliafordítást, Dr. Tóth Kálmán tollából. A katolikus fordítások történetének rövid összefoglalása után a neves biblikus professzor a következőket írja:

»A most, 1997-ben megjelent fordítás jobban kötődik a latin biblia-szöveghez. Csakhogy időközben ezt a latin szöveget, a Vulgátát is tudós munkával revidéálták (1979), és most ez a katolikus egyház hivatalos Biblia-szövege: a Neovulgáta (új, illetve megújított Vulgata). Az új magyar fordítás – miközben figyelemmel van a bibliai héber és görög alapszövegre is – ezt a Neovulgátát tartja főként szem előtt, sőt visszanyúl a Káldi-féle Bibliához is, ezzel akarván biztosítani egy szolidabb, kevésbé modern, mégis jó magyar bibliai szöveget.

A kiadvány értékét növeli, hogy az egyes bibliai könyvekhez tájékoztató előszót ad, a fordításokhoz

pedig szükség szerint magyarázatokat fűz.«

EGYIPTOM: Ásatások a Nílus deltájában – Rámszesz városát a kutatók általában két helyell szokták azonosítani: a legtöbben az egykori híkszosz fővárossal, Avarisz városával, amelyet II. Ramszesz (Kr.e. 1292-1225) újra felépített, és amelynek nem sokkal később Tanisz lett a neve. Mások viszont a Tell-el-Dab völgyében, Kantir közelében talált romvárosban látják Ramszesz fővárosát. Persze az sem lehetetlen, hogy az egymástól alig 20 km-re fekvő két helyiség egyetlen hatalmas rezidencia része volt.

A Kantir falu közelében talált palotaromoknál egyiptomi régészek vezetésével évek óta kiterjedt ásatás folyik. A kutatásokban Bietak professzor is részt vesz, aki az avariszi ásatásoknál is jelen volt. A város építészeti maradványai arról tanúskodnak, hogy már Ramszesz előtt is többször átépítették, kibővítették a 18. dinasztia végétől a 21. dinasztia koráig.

A feltárás első időszakában (1980-87) a palotát körülvevő területen dolgoztak. Itt egy 200 m hosszú, kövezett és tetővel ellátott, pilléroszlopokkal körülvett, tágas udvart találtak, amelynek kapubejáróit fajanszból készült csempe díszítette. Az udvaron a fáraó feltehetően harci szekerét tárolta, mert számos kocsimaradvány ill. alkatrész került elő. Különböző fegyverek töredékei azt mutatják, hogy a közelben fegyverraktár is lehetett. A hadibázist műhelyek sora egészíthette ki, ahol fegyvereket javítottak és újakat készítettek. Számos állat csontdarabjából a kutatók arra következtetnek, hogy a fáraó a mai állatkertekhez hasonló létesít-

ményt alakíthatott ki palotája közelében.

A leletek szerint itt nemcsak egyiptomiak, hanem különböző ázsiai származású emberek is laktak, feltehetően azokból a baráti országokból, amelyekkel az egyiptomi államvezetés szerződést kötött. Nincs okunk arra gondolni, hogy ezek a „vendégek” az egyiptomiak szemében alacsonyabb értékű embereknek számítottak volna. Sőt, ellenkezőleg, az egyik sztélé-töredéken [sztélé: kőtalapzat] az idegenek is egy sorban hódolnak a helyi lakossággal az istenként imádott fáraó, Ramszesz előtt.

Az ásatások második, jelenleg is tartó szakaszában a palota romjait veszik tüzetesebben szemügyre. Régészeti szempontból nagyon jelentős lenne, ha sikerülne könyvtárat vagy levéltárat feltárni. Erre egyelőre igen kevés remény van. Az 1987 óta tartó munkálatokról eddig nem jelent meg tudományos értékelés, az ezt megelőző hétéves munka eredményeiről viszont kiadtak egy könyvet Manfred Görg szerkesztésében „Egyiptom és az Oszövetség” címmel (Agypten und das Alte Testament, Wiesbaden, 1987.).

Számunkra ez a régészeti munka azért érdekes, mert a Szentírás szerint a választott nép itt töltött el 400 évet (Jer 15,13; Kiv 12,40). Mózes innen, az egyiptomi rabságból vezette ki a zsidó népet (Kiv 12,37). Azt a Szentírás nem állítja, hogy II. Ramszesz volt a kivonulás fáraója, és az sem biztos, hogy a választott nép pontosan innen indult el, hogy a pusztán keresztül vándorolva elérje hazáját, Palesztína földjét. Az egyiptomi tartózkodás pontos helye, időtartama és a kivonulás időpontja továbbra is vitatott.

Gyürki László

A magyar bibliafordítások története (4)

A legújabb katolikus és protestáns bibliafordítások

Károlyi Gáspár és Káldi György fordítása után két teljes protestáns és két teljes katolikus fordítás készült. Mielőtt ezeket röviden ismertetnénk, felsoroljuk a főbb részleges fordításokat, főképpen az Újszövetség-fordításokat.

Ballagi Mór 1840-42-ben Mózes öt könyvét és József könyvét fordította le, de majdnem az egész Biblia fordítását elvégezte. Kéziratai azonban nagyrészt nem kerültek kinyomtatásra. Keményen támatta Károlyi fordítását.

Györy Vilmos, Menyhárt János, Filó Lajos Újszövetség-fordítása 1878-ban jelent meg.

Keresztes József is lefordította a teljes Újszövetséget és majdnem az egész Ószövetséget is. Munkája kéziratban maradt ránk, csak a költői könyvekből jelentek meg nyomtatott részletek.

Kalmár István, aki a nazarénus vallásra tért át és ezért börtönbe zárták, 1862-ben elkészítette az Újszövetség és a Zsoltárok fordítását, de ez is csak kéziratban maradt ránk.

Kámory Sámuel pozsonyi evangélikus teológiai professzor lefordította az egész Bibliát, és 1870-ben saját költségén ki is adta. Fordítása pontosságra törekszik, de a nyelvújításból nagyon sok szót vett át, amelyek nem mentek át a közhasználatba, így ma már nem érthetők. Teljesítménye, törekvése minden tiszteletet megérdemel, ha nem is ment át a közhasználatba fordítása.

Az Izraelita Magyar Irodalmi Társaság fordításában 1898-1907-ben négy kötetben megjelent a teljes Ószövetség. Népszerűvé és közismertté nem vált.

P. Soós István kármelita 1911-ben Újszövetség-fordítást készített sok joggal.

Maszyk Endre pozsonyi evangélikus professzor 1917-ben a négy evangéliumot, 1925-ben a teljes Újszövetséget adta ki. Közkeletűvé nem vált, pedig kezdetben népies fordulatai, tömörsége, jó magyar stílusa megnyerte az olvasók tetszését.

Czeglédy Sándor 1924-ben Győrben jelentette meg Újszövetség-fordítását. A kiváló fordítást nagyon értékelték.

Raffay Sándor evangélikus püspök Újszövetség-fordítása 1929-ben jelent meg. Legfőbb értéke nyelvének ízes, jó magyarsága.

Kecskeméthy István kolozsvári teológiai tanár Újszövetsége 1931-ben jelent meg. Az Ószövetség fordításán is sokat dolgozott, de az kéziratban maradt.

Békés Gellért és Dalos Patrik Újszövetség-fordítása 1951-ben jelent meg Rómában. A fordítók az eredeti görög szövegből készítették fordításukat. Stílusa tetszetős, a mai olvasó számára könnyen érthető. Tizenegyedik kiadása 1990-ben jelent meg – most már Magyarországon –, ami azt mutatja, hogy milyen kedvelt a hívek körében ez a fordítás.

Buday Gergely református teológiai professzor Új Testamentoma 1967-ben jelent meg, Ravasz László református püspök Újszövetség-fordítása pedig 1971-ben Ligonierben (USA).

Még lehetne tovább folytatni a részleges fordításokat, amelyek mind katolikus, mind protestáns részről jelentek meg. Emlékezzünk meg a teljes katolikus és protestáns fordításokról.

Mivel sem a Szepesy, sem a Tárkányi revízió nem érte el igazán célját, 1912-ben Giesswein Sándor közös megbeszélésre hívta össze a magyar biblikusokat. A megbeszélés eredményeként a Szent István Társulat megbízta Kováts Sándort az új bibliafordítással. Mikor pedig egy ember ereje ehhez elégtelennek bizonyult, 1921-ben bizottság alakult, amely a Biblia fordítását több avatott kézre bízta. 1927. május 24-én jelent meg az Újszövetség első kötete, 1929. május 19-én a második kötet, 1930. május 21-én az Ószövetség első, 1932. december 15-én a második, 1934. június 21-én a harmadik kötete. A fordítást neves biblikusok végezték: Aistleitner József, Babura László, Iványi János, Martin Aurél, Pataki Arnold, Székely István és Takács Ernő.

A fordítás alapja a Vulgata volt, de a fordítók figyelembe vették a héber és görög eredetét és a régi fordításokat is. A versekhez fűzött jegyzetekben bőszeges magyarázatot adnak a szöveghez, és ismertetik a szövegkritikai változatokat is.

Ez az új fordítás nagy érték marad annak ellenére, hogy több fordító régies nyelvezetet használt. Időközben azonban a példányok elfogytak, s a második világháború utáni évtizedekben újabb kiadás nem volt lehetséges. Ezért vált szükségessé egy új fordítás elkészítése.

Folytatjuk

Helyesbítés: Előző számunk 23. oldalán az első bekezdés első mondata helyesen így hangzik: »*Bibliafordítását Erdélyben kezdte el 1605. október 11-én, s Olmützben fejezte be 1607. március 25-én.*«

Olofsson Placid OSB

Lágerélet és Szentírás (3)

Előadás a Bibliaközpontban, 1996. máj. – Folytatás.

Örömolimpia – Tehát a második szabály: a kis örömeket keresni kell. Mert ebben a mi nyomorúságukban is annyi apró öröm van. Hadd mondjak el egyet: mínusz húsz fok van. Megyünk ki az erdőbe – ez éppen egy erdőkitermelő lágercsoport volt (36 láger volt arrafelé, 52 ezren voltak ott rabok, egy-egy lágerben 1200-1300 fogoly). Ott állunk és motoznak, benyúlnak a vattakabát alá, hogy nincs-e ott valami. És ekkor, ha a katona elfelejtette a vattasapkámat levenni, és nem nézte meg, hogy van-e benne egy sugárhajtású repülőgép vagy egy atombomba –, nos, ha elfelejtette, ez például milyen jó. Mert ha levetette volna, és elkezdett volna benne kotorászni, akkor azalatt megfáztam volna a mínusz 25-30 fokos hidegben. Ez is öröm. Annyi minden örömet lehet találni...

Persze mi ezt úgy játszottuk, mint a gyerekek. Összeálltunk hatannyolcan, és elhatároztuk: most azt fogjuk figyelni, hogy mennyi apró öröm ér bennünket a nap folyamán. Aztán este a vacsora előtt újra összegyűvünk, és aki többet tud elmondani, több apró kis örömet, az lesz a Jani, az lesz a győztes. Mint az olimpián, jött később a második forduló, ahol az előbbi győztesek versenyeztek, aztán a harmadik fordulóban volt az olimpiai győztes. Ezt sokszor megcsináltuk. Egyszer volt olyan olimpiai győztesünk, hogy egy nap 17 apró örömet mondott el. S azt mondta, hogy gyerekek, én ma nem tudtam szenvedni. Megkérdeztük: – Miért? – Azért – mondta –, mert ugye örökké lesni kellett az apró örömeket, és örökké mondogatni kellett, hogy el is tudjam mondani este mind a 17-et. Ez nem is olyan egyszerű! – Ez tehát a második szabály: az örömeket észre kell venni, keresni kell. Csak úgy tud életben maradni az ember.

A harmadik szabály: ez politikai foglyokra vonatkozott. (Nem volt elítélve, de azért – mutatis mutandis – a mi életünkre is lehet, megfelelő változtatásokkal, alkalmazni.) Egy politikai fogolynak mindig az az alapmagatartása, hogy ő az ártatlan. Ezek a gazemberek engem, az ártatlant, elítéltek. A nyilas tömeggyilkos is »ártatlan« volt, mert ő fanatizmusból gyilkolt, így ugye, ő természetesen ártatlan. Ezek pedig a gazemberek. De ha állandóan a saját dicsfényünket smirglizzük, mondván, hogy mi milyen csodálatosak vagyunk, ugyanakkor ott vannak az őrtornyok, mind a négy, golyószórókkal, és mi sehova sem tudunk menni...

Ha állandóan sajnáljuk magunkat, és azt mondjuk, hogy egyszerűen szörnyűség, igazágtalanság ez az élet, abba csak belepusztulni lehet. Félre kell tenni ezt a fogalompárt, hogy ártatlan és gazember. Egy másik fogalompárt kell elővenni: azt, hogy kicsi és gyöngé, meg erős és hatalmas. Akkor, amikor elítéltek bennünket, mi voltunk a kis kukacok, a kis senkik, ők meg: a géppisztolysos erő. Az igazságnak nem kritériuma a géppisztolys, azt nem mondanám, de akkor ez volt a helyzet. De azért vigyázzunk csak! Ha egy erdőben megy az ember ösvényen, nem mindig néz a talpa alá, hogy nehogy eltiporjon egy hangyát. Az erő, a hatalom a kicsivel, a semmivel nem túlságosan törődik. Ez történt velünk is. Nekünk azonban nem kell velük egyetértünk abban, hogy velük szemben mi kis hangyák vagyunk! Nekünk ebben a szituációban kell megmutatnunk, hogy mi különbek vagyunk, mint ők. Ez az ember energiáit megnöveli, s erőt ad a túléléshez. Ez a harmadik szabály.

A negyedik szabály nagyon egyszerű: a hívő embernek sokkalta könnyebb szenvedni, mint a hitetlennek. Ezt mindenki el fogja nekem hinni, s erre ott példák is voltak. Ezt az emberek lassanként elismerték ott. Nekem például valami egészen csodálatos dolog volt, mérhetetlenül sokat jelentett, hogy tudtam gyóntatni és tudtam áldoztatni. Az első két évben még ügyetlenebb voltam, de az utolsó nyolc esztendőben – egy-két éjszakát leszámítva – minden éjszaka miséztem. A fölső priccsen, pucéran, hason fekve, a poloskákat elzavarva, de miséztem, hogy reggel tudjak áldoztatni. És az is egészen csodálatos, hogy az Úr Istennek milyen ötletei vannak, hogyan tette lehetővé a szentmisémet, és sohasem vetek észre. Pedig ez borzasztóan nagy vétek lett volna ott a gulágban! De hogy ez mit jelentett ott! Elképzelhetetlen, hogy milyen örömet jelentett az is, amikor egyszer közvetlenül egy női láger mellé kerültem, és még a női rabokat is feloldoztam és megáldoztattam.

Ezt a négy szabályt, alapvetet sikertelen tehát elfogadnunk sok-sok beszélgetés kapcsán, mint legfontosabbakat leszögezni: a szenvedést nem szabad dramatizálni, az apró örömöket keresni, kutatni, értékelni kell, abba kell hagyni a nyekergést, hogy én ártatlan vagyok (kicsi vagyok, de mint kicsi, megmutatom, hogy különb vagyok a géppisztolysos erőnél!), és azért iparkodni kell hinni is az Úr Jézusban, a Megváltó Úr Jézusban, aki mindent, de mindent meg tud változtatni felülről az ő Szentlelke által. Ez már egy kicsit vallásos szint volt.

Folytatjuk

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésekre Dr. Gaál Endre rektor, teológiai tanár válaszol.

 KÉRDÉS: Miért sző össze Szent Lukács evangéliuma két lényegesen eltérő értelmű történetet a Lk 19,11-27-ben? (Az egyikben a szolgák az Isten adományával élöket – pl. Jézus tanítványait – jelképezik, a másikban viszont Jézus ellenségeit.)

VÁLASZ: Lukács evangéliuma itt nem két, lényegesen eltérő értelmű történetet dolgoz egybe, hanem egy további elbeszélés-motívummal kiegészíti a Máténál lecsapódott elbeszélést. A Máté-i változat lényege az, hogy a parúzia késik, az Úr mégis megérkezik, és számon kéri szolgáit a rájuk bízott javakról (utolsó ítélet). Lukács megőrzi ezt az alap gondolatot, de a példabeszédet kiegészíti egy, a korban ismert történeti adottsággal. Nevezetesen nagy Heródes fia, Archelaosz ment Rómába királyságért apja halála után, és vele történt, hogy ellenségei a császárnál tiltakoztak. Mégis fejedelem lett, és hazatérve ellenségein kemény bosszút állt.

Azzal, hogy Lukács ezt a motívumot beépíti a példázatba, az Úr eltávozásának idejét még hosszabbra, bizonytalanabbra sejteti. Ezzel arra céloz, hogy Jézus második eljöveteleig hosszabb időre kell berendezkednünk. Az ellenségek számonkérése és megbüntetése pedig a szolgák számonkérésén túl azt is jelzi, hogy Jézus ellenségei sem kerülhetik el a számadást és az ítéletet. A két motívum tehát nem lényegesen eltérő értelmű, hanem ugyanabba az irányba mutat: bekövetkezik mind a szolgák, mind az ellenségek számonkérése.

 KÉRDÉS: Jézus egy »néma lélek« által megszállott fiú meggyógyítása (Mk 9,14-29) – és több kézirat szerint egy »holdkóros« fiú meggyógyítása után is (Mt 17,14-21) – azt mondja: »Ez a fajta« nem űzhető ki másképp, mint imával és böjttel. – A gonosz lelkek egyik fajtájáról van-e itt szó, és tudunk-e ezekről ennél többet?

VÁLASZ: Jézus, mikor az emberek közé megy, működésével egy olyan ószövetségi világba lép bele, amely – főleg népi szinten – nagy jelentőséget tulajdonít a szellemi lényeknek: az emberi életet segítő angyaloknak, illetve az embernek ártó démonoknak. Ez utóbbiak a sátán fősege alatt tevékenykednek, és a betegségek többségét is ők okozzák. A korabeli emberek a sántát és a démonokat természetesen csak teremtményeknek tekintették, korlátozott működési lehetőséggel. A rabbinikus magyarázatok és fejtegetések, az Ószövetség nyomán, a démonok kü-

lőmféle fajtáit ismerik, és szívesen rangsorolják őket kártékony-ságuk sorrendje szerint.

A jézusi mű természetesen alkalmazkodik ehhez a világszemlélethez, de lemond arról, hogy a démonokat osztályozza vagy rendszer szerinti démonológiát adjon. Ezt mutatja az a tény, hogy a démonokra kevés nevet használ az Újszövetség, és így is csak általános értelemmel: démon, tisztátalan lélek, rossz lélek, betegség lelke. Az ilyen elnevezések annyira általános jellegűek, hogy nem lehet belőlük egyes csoportokra következtetni. Ha nagy ritkán, mint éppen a Mk 9,14-29-ben, egyedinek tűnő nevet használ, ez is inkább a betegség természetét jelzi, és nem a démon csoportját, vagy fokozatát («néma és süket lélek»). Ebből következik, hogy az Újszövetség nem vállalja a démonok pontos értelmezését, csoportok vagy osztályok szerint. Lehet, hogy átveszi a súlyos – kevésbé súlyos megkülönböztetést, de tovább nem spekulál. Ezért az »ez a fajta« kifejezés nem értendő sajátos csoportra, legfeljebb jelzi, hogy az eset súlyosabb, és még inkább kell hozzá a hit (imádság, böjt), amely az egyszerűbb eseteknél is megkívántatik.

 KÉRDÉS: A Mk 4,21-ben és a Lk 8,16-ban szerepel a lámpás »agy alá« helyezése. Ez azt jelenti, hogy Palesztinában már Jézus korában voltak a maihoz hasonló (lábakon álló) ágyak? (A szokásos ismertetőik rendszerint csak »fekvőgyékényt« vagy hasonlót említenek.)

VÁLASZ: Az archeológiai leletek bőségesen tanúsítják, hogy mind Egyiptomban, mind Mezopotámiában már igen korán ismerték és használták a lábakon álló ágyat. Palesztinában is régóta ismert volt. Az igaz, hogy a szegényebbek általában gyékényen vagy a földön aludtak, de az is általánosan elterjedt volt, hogy legalább egy, lábakon álló ágy volt a házban, ami a szegényeknél nem egyszerűen asztalként is szolgált.

***Felhívás!** Kérjük kedves Olvasóinkat, Tagtársainkat, valamint a bibliaapostolképző szemináriumok résztvevőit, írják le és küldjék el szerkesztőségünknek*

Szentírással kapcsolatos élményeiket, tapasztalataikat, amelyeket egyéni vagy közösségi szentírásolvasás ill. bibliaórán való részvétel (bibliaóra-vezetés) során szereztek.

Érdeklődve várják beszámolóikat a szerkesztők:

Székely István, Vágvölgyi Éva és Tarjányi Béla

Társulatunk életéből

Örömmel közöljük, hogy *Pásztón* Társulatunk tagjai (mintegy 30 személy) havonta bibliáórán találkoznak *Dr. Varga Lajos apát*, egyházmegyei koordinátorunk vezetésével. Jan. 17-én »szeretetvendégség« keretében folyt a szokásosnál hosszabb összejövetel. Dr. Varga Lajos atya »Uram, taníts minket imádkozni« címmel tartott gondolatébresztő és buzdító előadást.

A *budapesti Jeromos esték* keretében decemberben *Barsi Balázs* ferences atya Jézus pedagógiájáról beszélt, aki názáreti életétől feltámadásáig önmagán mutatta meg, mit jelent a mennyei Atyához vágyakozó kapcsolat. Januárban *Cziglányi Zsolt* teológiai tanár arra adott irányelveket és gyakorlati tanácsokat, hogy a bibliai nyelvek ismerete nélkül milyen eszközökkel és módszerekkel segíthetjük a szövegek jobb megértését. [Az előadás vázlatát ld. a 25. oldalon.] Februárban *Schmatovich János* teológiai tanár azt mutatta be, hogyan jelenik meg Isten Lelke az Ószövetségben, majd pedig a Szentlélek az evangéliumokban és az Egyház életében. [Az előadás szövegét jelen számunkban közöljük, ld. 5-20.o.] Márciusban *Kuklay Antal* plébános atya tartott lebilincselő előadást *Pilinszky János* evangéliumi esztétikájáról.

A *budapesti Jeromos esték* tavaszi előadásai (a Bibliaközpontban, minden alkalommal 18 órai kezdettel): **április 1-én** *Tarjányi Béla professzor* »Szinoptikus bibliaolvasás«, **május 13-án** *Békés Gellért bencés atya* »A Lélek erőterében. (A Szentlélek az üdvösségtörténetben. Jn 16,13-15)«. **Június 10-én** 18 órakor szentmise és félévzáró kötetlen beszélgetés lesz.

Társulatunk *pécsi összejövetelei* (a Szent István téri Zárdatemplom hittantermében): *felnötteknek* minden hó 3. hétfőjén 18 órakor, *ifjúsági bibliaóra* minden hétfőn 17 órakor.

Társulatunk Győregyházmegyei Csoportja ebben az évben is meghirdette közkedvelt rajzpályázatát »**A VÍZ A BIBLIÁBAN**« témában, három korosztály számára. A beérkezett alkotásokat májusban kiállításon mutatják be; a legjobbak készítői meghívást kapnak a nyári hászligetesi festőtáborba.

Ugyancsak a Győregyházmegyei Csoport (vezető: Wolf Pál Péter plébános, 9241 Jánossomorja, Szabadság u. 30) **zarándoklatot** vezet »**SENTÍRÁSSAL AZ ÖRÖK VÁROSBA**« augusztus 3-13 között. A

résztevők a világvárosi forgatagban, a legűnt birodalom romjai és elefejtett istenei között Bibliával a kézben indulnak az apostoli kor több-száz emlékének felkeresésére.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten [az év páros péntekéin du. 5-6-ig a Bibliaközpontban] **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába. **A szentségimádások időpontja és az elmélgedések témája** 1998. áprilistól augusztusig a SZENTLÉLEK ÉVÉBEN: ápr. 3: Gal 5,16-18; ápr. 17: Gal 5,19-26; máj. 1: 1 Tessz 1,5-7a; máj. 15: 2 Kor 1,21-22; máj. 29: 2 Kor 3,17-18; jún. 12: Ef 1,9-13; jún. 26: Ef 2,19-22; júl. 10: Ef 4,30-32; júl. 24: Ef 4,3-6; aug. 7: Fil 2,1-4.

– A közös ima erejét Társulatunk életében kézzelfoghatóan tapasztaljuk. Az alakulás óta eltelt idő alatt óvatos reményeinket messze túlhaladva sok segítséget kaptunk, és sok mindent tehettünk a Szentírás-központú keresztény élet terjedése, fejlődése érdekében.

Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk Tagjai és füzetiünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétékezi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában, igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében ismételtelen szívből megköszönni!

Tarjányi Béla

Könyvszolgálatunkból: Kitűnő kiadvány (sok képpel és ábrával) ismerteti a Jézus-korabeli életkörülményeket Palesztinában: W.Bühlmann: **Hogyan élt Jézus?** (Corvinus) 142 o., 420,- Ft.

Mózes Gy.: **Bibliáórák 3 – Kreatív órák** (Párkány), 470 Ft; Rózsa H.: **Az Ószövetség keletkezése I-II.** (SzIT.) 770 ill. 1100 Ft; H. Schlier: **Jézus Krisztus feltámadása** (Jel), 248 Ft; John testvér, Taizé: **Zarándok Isten**, (Agapé, ford. Thorday Attila), 480 Ft; **Hegyek a Bibliában** [Oktatói segédanyag makett formájában a Szentírás 6 hegyéről] (Parakletos, 1994.) 308,- Ft; **Makettcsomag »A«** és **»B«** [20 ill. 13 bibliai témájú kézimunka gyerekeknek egyéni és közösségi barkácsoláshoz] (Parakletos, 1995-96), 314,- ill. 240,- Ft.

HÚSVÉTRA MEGJELENT:

- ❖ **Szentírásmagyarázat az Egyházban** – a Pápai Bibliikus Bizottság-nak, a katolikus bibliatudomány művelése terén a legfőbb tekintéllyel rendelkező tudományos testületnek rendkívül értékes nyilatkozata, mely eligazítást ad a katolikus hívek, bibliakutatók, lelképásztorok és főpásztorok számára a szentírásmagyarázat művelésének helyes és vitatható módjairól. A francia-olasz-német nyelven 1993-ban megjelent eredeti szöveg magyar fordítását veheti most kézbe a magyar olvasó. (Szt. Jeromos Bibliatársulat, 1998) Ára: 320,- Ft.
- ❖ **Mócsy Imre S.J., MI A BIBLIA?** – A néhai világszintű magyar jezsuita biblikus professzor legendás sorsú biblikus szakkönyveinek egyike, amely az üldözések idején gépelt formában terjedt (tananyagként szolgált a kistarcsai börtön-teológián is). (Szt. Jeromos Bibliatársulat, 1998) Ára: 340,- Ft.

EGYÉB KIADVÁNYAINK:

- ❖ **Ó- és Újszövetségi szentírás [Káldi-Neovulgáta]** (Szt. Jeromos Bibliatársulat, 1997) A zsebbiblia ára: 1400,- Ft (egyházi közösségeknek 1050,- Ft); a kisebb méret 1320,- Ft (egyházi közösségeknek 990,- Ft).
 - ❖ Vágvölgyi Éva, **Csendes percek.** Ára: 580,- Ft.
 - ❖ **Ó- és Újszövetségi szentírás** (Sz.I.T.) Ára: 1.800,- Ft.
 - ❖ Tarjányi Béla: **ÚJSZÖVETSÉGI ALAPISMERETEK 1-2.** kötet (Szt. J. Bibliatársulat, 1996.) *Ára kötetenként:* 400,- Ft.
 - ❖ A. Hecht, **Közös utunk a Bibliához** – A közösségi bibliaolvasás formái, módszerei (Szt. J. Bt.) Ára: 200,- Ft.
 - ❖ W. Radl, **Galata levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 9,** (Szt. J. Bt.) Ára: 230,- Ft.
 - ❖ B. Mayer, **Filippi és Filemon-levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 11,** (Szt. J. Bt.) Ára: 240,- Ft.
 - ❖ Otto Knoch, **1. és 2. Tesszaloniki levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 12,** (Szt. J. Bt.) Ára: 220,- Ft.
 - ❖ Pollák-Kaim, **Héber-magyar szótár** (reprint), Ára: 1400,- Ft
 - ❖ Vágvölgyi Éva, **Az aranyvirág** – mesék kicsiknek és nagyoknak (Szt. J. Bt. 1992). Ára: 180,- Ft.
 - ❖ **Jézus nyomában a Szentföldön** (album 144 beragasztható képpel) (1992) Ára: 380,- Ft.
-

Isten Szava

Éves hozzájárulás (postaköltséggel): 400 Ft

*Szőrös állatbőrbe
Bújnak az angyalok,
Lepra alá rejtik
Ragyogó szépségük,
Kincseiket bűzös
Rongyokba takarják.
Mert jaj annak,
Kinek látszik
Hótisztasága!
Mohón bemocskolják,
Letiporják szépségét,
Kifosztják kincsétől.
Nincs szépség, nincs szentség,
Csak zsákmány és zsákmány,
Zsákmánya szemnek,
Zsákmánya kéznek,
Anyag, állat, ember, mind
Csak eszköz az örömhöz.
De hajszerolásával csak
Mind mélyebben kortyolnak
A boldogtalanság
Poharából.*

Havva

örökre megmarad
